

SAHLGRENSKA AKADEMIN

**VERKSAMHETSRAPPORT 2015-2016
ENHETEN FÖR SOCIALMEDICIN
OCH EPIDEMIOLOGI (EPSO)**

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
2. Om EPSO	4
3. Utbildning.....	5
3.1 De folkhälsovetenskapliga programmen	5
3.2 Apotekar- och receptarieprogrammet.....	6
3.3 Läkarpogrammet	6
3.4 Uppdragsutbildning.....	7
3.5 Forskarutbildningen.....	7
4. Forskning.....	8
4.1 Forskningscentrat EpiLife	8
4.2 Forskningsprogrammet EpiLife Teens	8
4.3 Levnadsvanor och sjukdom över livscykeln	8
4.3.1 Levnadsvanor och barnfetma	8
4.3.2 Kronisk sjukdom och livsloppsepidemiologi	12
4.4 Psykisk hälsa, arbetsliv och socialt skyddsnät	15
4.4.1 Riskbruk/missbruk och psykisk hälsa	15
4.4.2 Förebyggande av sjukfrånvaro	16
4.5 Från förskrivning till effekt.....	18
4.6 Jämlikhet i hälsa	19
4.6.1 Global hälsa.....	19
4.6.2 Migration och hälsa	20
4.6.3 Genus och jämlikhet.....	22
5. Ekonomi	24
6. Publikationer	25
6.1 2015.....	25
6.2 2016.....	32

1. Inledning

Enheten för socialmedicin och epidemiologi bildades den 1 januari 2015 genom att två enheter, socialmedicin och folkhälsovetenskap gick samman. Den nya enheten förkortar vi EPSO. Samgåendet utgick från en önskan att samla kompetens i folkhälsovetenskapliga forsknings- och undervisningsområden. Tyngdpunkten i EPSOs forskning är epidemiologisk forskning med inriktning mot levnadsvanor och sjukdom över livsrytmen, psykisk hälsa, arbetsliv och socialt skydds nät, läkemedelsförskrivning och utfall samt jämlikhet i hälsa. Forskningen har genomgående en tydlig relevans för folkhälsan och för samhället i stort. Det är aktuella frågor som på olika sätt berör människors vardag. Det är också forskningsfrågor som innebär komplexa metodmässiga och teoretiska utmaningar. Forskarna vid EPSO har starka internationella nätverk vilket bidrar till att hålla kvaliteten i forskningen på en hög nivå.

EPSO är en enhet som också har ett omfattande undervisningsuppdrag. Vi ansvarar för tre utbildningsprogram med folkhälsovetenskaplig inriktning varav ett på kandidatnivå och två på masternivå. De båda masterprogrammen ges i sin helhet på engelska. Ett av dessa två masterprogram är ett nystartat program i global hälsa. Det är ett fakultetsövergripande program som arbetar för att på allvar bli tvärvetenskapligt inte bara genom att mixa kurser från olika discipliner utan genom att mixa olika discipliners bidrag i en och samma kurs. Vi hoppas att detta ska ge studenterna en möjlighet att redan under sin utbildning sätta sig in i olika vetenskaplig perspektiv och överbrygga dessa för att på ett bättre sätt kunna bidra till hälsa i ett globalt perspektiv. Goda krafter behövs mer än någonsin för att stärka humanistiska värden och arbeta för livsvillkor som främjar hälsa i hela befolkningen. Utöver de tre programmen ansvarar vi för kurser på läkar-, apotekar- och receptarieprogrammen.

De kunskapsområden som finns representerade på EPSO har som nämnts hög samhällsrelevans. Det är därför av stort värde att vi kan samverka med omgivande samhälle bland annat genom uppdragsutbildningar. I år har vi startat en ny uppdragsutbildning för Västra Götalandsregionen för rehabiliteringskoordinatorer. Utöver uppdragsutbildning har vi flera andra samverkansytor med Västra Götalandsregionen med inriktning mot olika områden som migration och hälsa, våld i nära relationer och försäkringsmedicin.

Vi som arbetar vid EPSO har olika yrkes- och ämnesmässiga bakgrunder som apotekare, arbetsterapeut, beteendevetare, folkhälsovetare, läkare, nutritionist, sjukgymnast, sjuksköterska, socionom med flera. Vi uppfattar detta som stimulerande och utvecklande och en av våra verkliga styrkor. Med stöd av en grupp skickliga och engagerade administratörer håller vi ihop vårt omfattande uppdrag.

Vårt mål är att bidra till samhällets utveckling och befolkningens hälsa genom forskning, utbildning och samverkan av hög kvalitet.

December 2016

Gunnel Hensing

Enhetschef

2. Om EPSO

Enheten för socialmedicin och epidemiologi (EPSO) bedriver forskning inom områden som hälsorelaterade livsstilsfaktorer och livsloppsperspektiv med ett särskilt fokus på sociala skillnader samt betydelsen av samhällsstrukturer och sociala faktorer för hälsa och sjukdom i Sverige och globalt.

Vår forskning har fokus på övervikt och fetma, alkohol, migration, läkemedelsanvändning, arbetsförmåga och sjukfrånvaro samt våld i nära relationer. Vi använder såväl epidemiologiska som kvalitativa forskningsmetoder. Vid enheten finns FORTE-centrat EpiLife, forskningsprogrammen New Ways and EpiLife Teens och flera projekt.

Enheten arbetar på flera nivåer och i samverkan med aktörer i omgivande samhälle för att öka kunskapen om orsaker till hälsans ojämna fördelning i olika sociala grupper och hur dessa skillnader kan förebyggas.

Enheten har mycket undervisning och den bedrivs inom de folkhälsovetenskapliga programmen, läkar-, apotekar- och receptarieprogrammet men vi är också involverade i uppdrags- och forskarutbildning. Vi har ett aktivt internationellt arbete i både forskning, undervisning och samverkan med omgivande samhälle.

Postadress:

Enheten för socialmedicin och epidemiologi
Box 453
405 30 Göteborg

Besöksadress:

Arvid Wallgrens Backe 2A, hus 7, plan 3

Hemsida: www.epso.gu.se

3. Utbildning

3.1 De folkhälsovetenskapliga programmen

EPSO ansvarar för tre program inom det tvärvetenskapliga ämnet folkhälsovetenskap: ett kandidatprogram och två internationella masterprogram. Programmens profil är dels folkhälsovetenskap med hälsoekonomi (kandidat och master), dels global hälsa (master). Att en medicinsk fakultet har utbildningsprogram i folkhälsovetenskap brukar beskrivas som ett kvalitetskriterium, då disciplinens inriktning sätter biomedicinsk forskning och hälso- och sjukvårdens uppdrag i ett samhälleligt sammanhang. Programmen, liksom disciplinen folkhälsovetenskap, fokuserar på faktorer som styr hälsoutvecklingen i ett samhälle och på befolkningsinsatser för att förebygga sjukdom, och främja en jämlik hälsa och mänskliga rättigheter. Utbildningarna tar också upp den betydelse fördelning av samhällets resurser har för befolkningens samlade hälsa och hur social ojämlikhet, fattigdom, kön och livsstil påverkar hälsan. Andra viktiga områden är organisation, ledarskap och policy, till exempel utveckling och genomförande av strategier för att uppnå FN:s mål för hållbar utveckling.

Studenterna får grundläggande respektive avancerad utbildning inom epidemiologisk kartläggning och analys av en befolknings hälsoläge, av evidensvärdering och policyanalys, liksom av metoder för utvärdering och implementering av hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande interventioner. Utgångspunkten för samtliga program är de internationella Sustainable Development Goals (SDG), doktriner om mänskliga rättigheter (särskilt Rätten till hälsa) liksom olika aspekter av hållbar utveckling. Mer teoretiskt inriktade och forskarledda kurser varvas med praktik. Olika avnämare från kommun, Västra Götalandsregionen och internationella organisationer deltar även i undervisningen på olika nivåer för att ge undervisningen praktisk och konkret anknytning.

Särskilt fokus för kandidatprogrammet och masterprogrammet med inriktning mot hälsoekonomi samt migration och hälsa är hur folkhälsoarbete kan bedrivas i en välfärdstat. Under året har ett Programutskott (PU) har etablerats för vardera programmet, bestående av programansvarig, programadministratör, lärar- och studentrepresentanter. Det har inneburit ett utökat samarbete med studentrepresentanter och en kontinuerlig dialog studentföreningarna SAKS och FhUR. PU för kandidatprogrammet har tagit fram en ny mall för kursutvärdering och har genomfört omfattande pedagogiskt utvecklingsarbete med fokus på studentcentrerade undervisningsformer och förtydligande av progression inom ämnena epidemiologi, statistik, vetenskapliga färdigheter, genusvetenskap och hälsoekonomi. Även masterprogrammets PU har arbetat för utökad studentdialog och tydligare progression mellan olika kurser (särskilt inom områdena migration och hälsa samt mänskliga rättigheter). Huvuddelen av utvecklingsarbetet har samordnats med Masterprogrammet i global hälsa då flera av programmets kurser ges parallellt.

Masterprogrammet i global hälsa fokuserar dels på överstatliga institutioner och hälsofrågor, dels på villkoren för folkhälsoarbete i låg- och medelinkomstländer. Programmet ges i samarbete med Handelshögskolan, samhällsvetenskapliga och humanistiska fakulteten. Det belyser ämnet global hälsa ur ett tvärvetenskapligt perspektiv med målet att studenterna – efter programmet – ska kunna kartlägga och analysera den globala hälsoutvecklingen, internationella såväl som nationella och lokala aktörers roll i arbete för en förbättrad hälsa liksom hur hälsofrämjande interventioner kan planeras och genomföras. Programmet startade hösten 2016 och utvecklingsarbetet har sedan dess framförallt inriktats på att förtydliga de

olika medverkande institutionernas profiler i programmet samtidigt som dess innehåll ska möta internationell standard för masterprogram i global hälsa.

3.2 Apotekar- och receptarieprogrammet

Ämnet samhällsfarmaci är ett av de farmaceutiska karaktärsämnena på apotekar- och receptarieprogrammen. EPSO är ansvarig för följande kurser inom apotekar- och receptarieprogrammet; Samhällsfarmaci, Tillämpad apoteksfarmaci med författningar (Verksamhetsförlagd utbildning för apotekarstudenter) och Författningar. Kurserna i samhällsfarmaci omfattar läkemedelsanvändning ur ett samhällsperspektiv och en grundläggande introduktion till forskningsmetoder inom området (epidemiologi, kvalitativa metoder, hälsoekonomi). VFU på apotek omfattar 6 månader där apotekarstudenterna kompletterar det praktiska arbetet med teoriveckor vid universitetet (bl.a. kommunikation, etik, ledarskap). Under 2015 antogs den första kullen studenter på Apotekarprogrammets nya utbildningsplan som bl.a. omfattar mer samhällsfarmaci samt en period med tidig yrkeskontakt. Lärarna i samhällsfarmaci handleder regelbundet examensarbeten på båda programmen samt är även engagerade i programråd (Receptarieprogrammet) och utbildningskommitté (Apotekarprogrammet).

3.3 Läkarprogrammet

Enheten för Socialmedicin och Epidemiologi ansvarar i läkarprogrammet för introduktionsveckan på termin 1, för kursmomentet Socialmedicin på termin 9 samt kursen i Global Hälsa på termin 10. Introduktionsveckan på termin 1 ges som en del av kursen ”Introduktion och tidig yrkeskontakt A” och innebär en orientering för den kommande utbildningen. Kursen innehåller bland annat: programmets syfte och mål, tidig yrkeskontakt och forskning, läkaryrket som det kan gestalta sig inom olika specialiteter, etik, genus, global hälsa samt mänskliga rättigheter.

Kursen i socialmedicin ges som en del av kursen i samhällsmedicin på termin 9. Övergripande ges kunskap om sjukdomars utbredning, hälsans bestämningsfaktorer och hur hälsan kan förbättras. Studenterna ges grundläggande kunskap om metoder för förebyggande arbete, ledning och styrning, försäkringsmedicin, mänskliga rättigheter och för hälso- och sjukvården centrala lagar och förordningar. Kursen inrymmer ett fältstudiearbete där många andra hälsoaktörer besöks av studenterna. Under kursen ges även ett internat i ledarskap.

Kursen ”Global hälsa” ger grundläggande kunskaper om skillnader i hälsa och sjukdom mellan och inom länder och regioner i världen. Kursen diskuterar fattigdom, ojämlikhet i hälsa, genus och andra sociala faktorer som påverkar hälsosituationen. Strategier för en mer jämlik hälsa diskuteras, där mänskliga rättigheter i relation till hälsosystem, politik och ekonomi tas upp.

Enheten för Socialmedicin och Epidemiologi har under perioden även varit engagerad i handledning och examination av läkarstudenters examensarbete.

3.4 Uppdragsutbildning

Universitetet har en viktig uppgift att bidra till utbildning av yrkesverksamma i olika professioner. EPSO har för närvarande tre inriktningar på uppdragsutbildning. Vi har medverkat i kurser i försäkringsmedicin för läkare anställda vid Försäkringskassan som försäkringsmedicinska rådgivare och andra läkare med intresse för ämnet försäkringsmedicin. Ämnet fördjupar kunskapen bland läkare om hur man kan utveckla sin kliniska praktik och sina försäkringsmedicinska bedömningar. Vi har också kurser i svenska författningar för läkare med utländsk examen från områden utanför EU och EES. För att erhålla svensk läkarlegitimation behöver dessa läkare examineras i medicinsk juridik. Slutligen har vi en uppdragsutbildning för rehabiliteringskoordinatorer vars uppgift är att koordinera hälso- och sjukvårdens arbete med sjukskrivning.

3.5 Forskarutbildningen

	2015	2016
Totalt antal doktorander	13	13
- EpiLife	2	2
- New ways	2	3
- Västra Götalandsregionen	3	3
- Rwanda	3	2

Disputationer under 2015:

Aline Umubyeyi: Intimate partner violence, its mental health and help seeking implications for young adults in Rwanda

Disputationer under 2016:

Lawrence Rugema: Traumatic episodes related to the genocide period, mental health effects and perceived barriers to care facing young adults in Rwanda.

Fristående kurser på forskarnivå:

SM00043 Life course epidemiology

4. Forskning

4.1 Forskningscentrat EpiLife

EpiLife är Göteborgs epidemiologiska centrum för forskning om samspelet mellan mental och fysisk hälsa i ett livstidsperspektiv. Forskningen bygger på de befolkningsstudier som har bedrivits i Göteborg sedan 1960-talet. Syftet med EpiLife är att stödja pågående och framtida forskning och att skapa bättre forskningsmiljöer för doktorander och juniora forskare. Arbetet är organiserat i fyra arbetsområden: Psykosociala faktorer och hjärt-kärlsjukdomar, Psykiska sjukdomar under livscykeln, Övervikt och fetma under livscykeln samt Kognitiv funktion – från normalitet till demens. 2016 var det sista året som EpiLife hade extern finansiering men verksamheten kommer fortsätta som vanligt även under 2017.

4.2 Forskningsprogrammet EpiLife Teens

Forskningsprogrammet EpiLife Teens ("Teens' and Tweens' Mental Well-being in the Age of Obesity") kartlägger barns livsstil och fetmaepidemin ur flera synvinklar – socialt, biologiskt och beteendemässigt. Forskargruppen är väletablerad och involverar både seniora och juniora forskare inom epidemiologi, pediatrik, nutrition och pedagogik. Gruppen lägger fokus på utveckling och implementering av metoder som förebygger fetma.

Gästforskare

Susanna Lehtinen-Jacks, University of Tampere, Finland
Rebecca Harding, UCL/University College London, England
Leonie Bogl, University of Helsinki, Finland
Esther Gonzales-Gil, University of Zaragoza, Spanien
Adesola Asangowawa, University of Ibadan, Nigeria
Martina Petrolo, University of Pavia, Italien

4.3 Levnadsvanor och sjukdom över livscykeln

4.3.1 Levnadsvanor och barnfetma

Grow up 1990

Grow up 1990 är en tvärsnittsstudie av elever i tredje året på gymnasiet födda runt 1990. Den syftar till att ta reda på livsstil och hälsa hos en generation som växte upp då fetma-epidemin snabbt ökade och allmänheten uppmärksammades på dess negativa hälsoeffekter. Vidare syftar den till att uppdatera den svenska tillväxtreferensen. Studien genomfördes under åren 2008 och 2009 då ett utbildat studieteam besökte elever i sista året på gymnasiet i Göteborg samt i kranskommunerna Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Mölndal och Partille. I skolorna genomfördes mätningar med avseende på längd, vikt och midjeomfång och vid samma tillfälle fick eleverna fylla i en enkät med frågor avseende hälsa, livsstil, fysisk aktivitet, kost, kroppsuppfattning, livskvalitet och hörsel. Totalt 5 779 elever svarade på frågeformuläret och 5 399 elevers mått samlades in. För de elever som deltog samlades även tidigare uppgifter angående längd och vikt in från mätningar gjorda sedan födseln på barnvårdscentraler och

senare inom skolhälsovården. Det innebär att det finns information om tillväxt för denna kohort från födseln till vuxen ålder. Flera studier har under 2015 baserats på data från Grow up 1990. En studie utvärderar olika viktclassificeringssystem, baserat på barns body mass index vid 10 år, och dessas förmåga att förutsäga viktstatus vid 18 års ålder. Anton Holmgren arbetar på flera artiklar som baseras på studiens födelsekohorter från 1974 och 1990. Han utvecklar tillväxt- och pubertetsmodeller utifrån individuella, longitudinella data.

Forskargrupsledare: Lauren Lissner, Agneta Sjöberg, Kerstin Albertsson-Wikland och John E. Chaplin

Aktiv medverkan i konferenser under 2015-2016:

- Poster-presentation på International Society for Quality of Life Research, oktober 2015
- Muntlig poster-presentation på European Obesity Summit, juni 2016.

IDEFICS och I.Family

I.Family-studien (Investigating the determinants of eating behaviour, lifestyle and health in European children, adolescents & their parents) startade i mars 2012. Den finansieras av EU-kommissionen och löper under fem år. Studien har, med utgångspunkt i den tidigare IDEFICS-studien (Identification and prevention of dietary- and lifestyle-induced health effects in children and infants) samlat in detaljerad information om barn (från tidig barndom till tonåren, det vill säga från två till 15 års ålder) och deras familjer. Detta inkluderar även biomarkörer och genetiska uppgifter. Vid starten 2007- 2008 rekryterades 16 000 individer till studien. Tack vare det stora antalet och den longitudinella metoden kan även orsakssamband studeras. Studien har en stor jämförande potential på grund av den geografiska spridningen med medverkan från åtta europeiska länder (Spanien, Italien, Cypern, Ungern, Estland, Tyskland, Belgien och Sverige). Detta gör det möjligt att dra slutsatser om inverkan av matvanor och olika levnadsvanor på barn och ungdomars hälsa. Studien kommer även att undersöka långtidseffekten av den hälsofrämjande interventionen som initierades under IDEFICS-studien.

I.Family-studien studerar övergången från barndom till tonåren, en tid när barn blir mer självständiga även om de fortfarande i hög grad är beroende av den närmaste familjen. Genom att följa barnens utveckling under denna övergångsperiod och genom att undersöka familjemiljön har I.Family möjlighet att studera på vilket sätt familjen fortsätter att påverka barnens levnadsvanor under uppväxten och på vilket sätt tonåringar blir mer självständiga. I.Family-kartläggningen genomfördes 2013/2014. I Sverige undersöktes barn och deras familjer i Partille, Alingsås och Mölndal. Utöver barnen så bjöds den här gången även föräldrar och syskon in att delta.

I den sista fasen av I.Family bjöd man in två grupper barn och deras familjer. Grupperna valdes ut utifrån om barnen hade förbättrat respektive försämrat sina levnadsvanor och antropometriska mått under studiens gång. På detta sätt hoppas vi att kunna identifiera faktorer som hindrar goda levnadsvanor och även fastställa vad som är viktigast för att främja hälsosammare levnadsvanor. Genom att studera familjen och dess omgivande miljö kommer vi att få en bredare bild av social påverkan vilket i sin tur kommer att ge möjlighet att formulera råd och riktlinjer som kan påverka människors levnadsvanor och hälsa.

Under 2015 undersökte vi ovan beskrivna grupper. Totalt har vi undersökt 150 barn och deras föräldrar. Undersökningar med magnetkameran har genomförts hos 65 barn och föräldrapar. Data-analyserna pågår.

Aktiv medverkan i konferenser under 2015-2016:

- Medverkat i Obesity prevention European network (OPEN), Brüssel, september 2015
- Medverkat vid Livsmedelsverkets mat- och måltidskonferens, Stockholm, november 2015
- Flera IDEFICS-studier presenterades vid European Congress on Obesity i Prag.
- Flera IDEFICS-studier presenterades vid Nordic Epidemiology Conference i Oslo
- European Obesity Summit, Göteborg, maj/juni 2016
- Medverkat i Obesity prevention European network (OPEN), Amsterdam, november 2016

Nationella och internationella samarbeten under 2015-2016:

- Obesity prevention European network (OPEN), tillsammans med representanter från Partille kommun
- Idefics och I.Family är internationella konsortier som involverar flera europeiska partners.
- I.Family "Statistical panel meeting" i Bremen (Kirsten Mehlig och Monica Leu)
- Utbytesbesök (Louise Arvidsson till Ghent, Lauren Lissner till Helsingfors, Monica Hunsberger till Köpenhamn, Lauren Lissner till Köpenhamn, Leonie Bogl till Göteborg, Gianluca Tognon till Avellino samt Gianluca Tognon till Milano)

Folkhälsogrupp Jämvikt

Folkhälsogrupp Jämvikt (Jämvikt) använder ett hälsofrämjande arbetssätt med utgångspunkt i Social Cognitive Theory, deltagarstyrning utifrån principerna i Community based participatory research (CBPR) samt tidig prevention. Samverkan mellan region, kommun och andra aktörer (som idrottsföreningar) är hörnstenar i arbetssättet, som inkluderar redskap för uppföljning och systematisk metodutveckling.

2013-2015 finansierade Folkhälsokommittén i Västra Götalandsregionen forskning kring Jämvikt i Göteborgs-stadsdelarna Askim/Frölunda/Högsbo samt Västra Göteborg. Syftet var att undersöka huruvida en hälsofrämjande intervention kan gagna medborgarnas hälsa samt att genomföra en kostnadseffektivitetsanalys med avsikt att utvärdera interventionens kostnader och effekter i form av hälsovinst och framtida besparingar ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Ett delsyfte var att utveckla en metodik för kvalitetssäkring och implementering av hälsofrämjande arbete enligt ovan. Detta arbetssätt, med potential att utveckla lokala forskningsprojekt tillsammans med boende och lokalt professionellt verksamma, är sedan 2016 implementerat i folkhälsoarbetet vid Angereds Närsjukhus vars närmaste upptagningsområde är Östra Göteborg och Angered. Metodiken används också i Majorna-Linné och Centrum.

Under 2015 har Jämvikt fortsatt bedriva hälsofrämjande arbete i de ovan nämnda stadsdelarna. Hösten 2015 gjordes de uppföljande mätningarna. Dessa data, tillsammans med dokumentationen av processerna, analyseras under 2016.

Forskargrupsledare: Maria Magnusson

Aktiv medverkan i konferenser under 2015-2016:

- 2015 Medicinska riksstämman. Varför hälsofrämjande interventioner ofta ökar ojämlikheten i hälsa, och vad man kan göra åt det.
- 2015 Livsmedelsverket Mat och Måltid. Att verka för jämlikhet i hälsa - hur teori blir till praktik
- 2016 Uppsala Health Summit
- 2016 EUPHA annual meeting, (European Public Health Association)

Nationella och internationella samarbeten under 2015-2016:

- Nationellt: Kunskapscentrum för Jämlik vård (VGR)
- Internationellt: International collaboration for participatory health research (ICPHR)

Samverkan som utvecklar (ett urval av de populärvetenskapliga aktiviteterna under 2015-2016):

- 22 januari 2015. Att ifrågasätta normer och skapa jämlika möjligheter att utveckla god hälsa. Fortbildning för barn- och skolhälsovårdspersonal i GBG. (Avdelning Folkhälsa, Centrala barnhälsovården, Social resursförvaltning).
- 17 februari 2015. Folkhälsogrupp Jämvikt - Att driva deltagarstyrd utveckling. Hearing om familjestöd, ANS och Kunskapscentrum för jämlik vård
- 22 maj 2015. Att bidra till jämlikhet i hälsa – delaktighet som metod, teori och praktik. Nationell familjecentralskonferens (Föreningen för familjecentralers främjande, VGR, GBG Stad, Kommun och sjukvård i samverkan, Fyrbodol)
- 11 juni 2015. Måltid Göteborg (chefer, verksamhetsutvecklare). Matens roll för jämlik folkhälsa – erfarenheter och möjligheter
- 17 maj 2016. SKL konferens "Mötesplats social hållbarhet". Evidensbaserat folkhälsoarbete med fokus på deltagarmedverkan
- 17 september 2016. Region Kronoberg. Måltidens dag: Livsmedelsverkets seminarium "Nu krockar vi arm för bättre matvanor." Evidensbaserat folkhälsoarbete med fokus på jämlik hälsa.
- 20 oktober 2016. Closing the gap. Workshop vid konferens arrangerad av Angereds Närsjukhus. Closing the gap – contributions from the field of public health.
- 14 november 2016. Livsmedelsverket, nationell konferens. Jämlik hälsa- vad är det och hur når vi dit? Utmaningar inom forskning och intervention.

Västerbotten Intervention Program (VIP) och Northern Sweden MONICA

I samarbete med forskare vid Umeå universitet och Avdelningen för invärtesmedicin och klinisk nutrition på Sahlgrenska akademien arbetar vi för närvarande med olika projekt inom den befolkningsbaserade studien Västerbotten Intervention Program (VIP). VIP bjuder sedan tidigt 1990-tal in alla invånare i Västerbottens län till en hälsoundersökning när de fyller 40, 50 och 60 år. Vid undersökningen, som sker via primärvården, mäter man blodtryck, längd och vikt. Dessutom samlar man in biologiska prover samt data om bland annat kost och livsstil via enkäter.

I ett projekt inom VIP undersöker vi hur arbetsrelaterad stress påverkar viktutveckling över tid. Denna studie omfattar drygt 5000 individer som har deltagit i hälsoundersökningar vid tre tillfällen under 20 år.

I ett annat projekt använder vi data både från VIP och MONICA och undersöker ett eventuellt samband mellan intag av mejeriprodukter och dödlighet. Studien omfattar drygt 100 000 män och kvinnor med olika vanor. Vi analyserar effekten både av intag av vanlig och fermenterad mjölk liksom av smör och ost. Vi analyserar även intaget av varje produkt efter fetthalt. I studien har vi från deltagarnas kosthållning uppskattat värden för laktosintag, vitamin D och kalcium liksom information om andra faktorer som kan påverka både kost och livslängd. I framtiden ska vi också analysera kopplingen mellan mejeriprodukter och både hjärtinfarkt och stroke.

Forskare på EPSO: Lauren Lissner, Gianluca Tognon, Sofia Klingberg, Kirsten Mehlig

4.3.2 Kronisk sjukdom och livsloppsepidemiologi

Intergene/Adonix 2

Forskningsstudien Intergene/Adonix 2 är en uppföljning av studierna Intergene som ägde rum 2001-2004 och Adonix som ägde rum 2005-2008. Studierna tog upp frågor om livsstil, miljö och ärftliga faktorer vid hjärtkärlsjukdomar, astma och diabetes och omfattade deltagare från hela Västra Götalandsregionen. Totalt har ca 7600 personer deltagit i dessa två studier. En återundersökning av de deltagare som bor i Stor-Göteborg startade i februari 2014 och avslutades i april 2016. Undersökningen ägde rum på Östra sjukhuset och 1275 deltagare deltog på återundersökningen.

Forskargruppsledare: Projektet är ett samarbete mellan EPSO och Arbets- och miljömedicin vid Avdelningen för Samhällsmedicin och folkhälsa och Avdelningen för klinisk och molekylär medicin. Lauren Lissner delar ansvaret för studien med Kjell Torén, Anna-Carin Olin och Annika Rosengren.

Young Heart

En populationsbaserad studie av unga vuxna i stor-Göteborg. Studien har nyligen påbörjats och beräknas pågå under 2016-2018. Studien behandlar frågor om sociala, psykosociala och levnadsvanors betydelse för kronisk sjukdom med fokus på hjärtkärlsjukdom. Den här studien hör ihop med InterGene eftersom den inkluderar en ny kohort i den yngsta gruppen; 25-34-åringar. Mer information om studien ges i nästa verksamhetsrapport.

Forskare på EPSO: Maria Rosvall, Lauren Lissner

Kvinnostudien och H70

Populationsundersökningen av kvinnor i Göteborg (KVS) startade 1968 som en tvärsnittsstudie omfattande 1462 kvinnor i åldrarna 38, 46, 50, 54 och 60 år. Deltagarfrekvensen 1968 var över 90 %. H70-undersökningarna startade 1971 som en tvärsnittsstudie av 70-åriga kvinnor och män i Göteborg. Uppföljningsundersökningar har därefter regelbundet upprepat de noggranna undersökningar som gjordes 1968 i KVS respektive 1971 i H70. De båda befolkningsstudierna omfattade

bland annat undersökning av kroppsliga och psykiska sjukdomar, hälsa, sociala och psykologiska faktorer samt tand- och kostdata. Nya kohorter av män och kvinnor i samma åldersstrata blev inkluderade vid uppföljningarna av båda studier vilket möjliggör analyser av sekulära trender bland 38- respektive 50-åriga kvinnor och 70-åriga män och kvinnor fram till 2009. Vid uppföljningstillfället 1992-93 integrerades de två befolkningsundersökningarna såtillvida, att samma grupp 70-åriga kvinnor ingick i bägge undersökningarna. Samarbetet fortsatte under 2000/01, 2005/06 och 2009/10. Båda befolkningsstudierna är samkörda med nationella dataregister om morbiditet och mortalitet vilket gör det möjligt att belysa vilka faktorer som har betydelse för utveckling av bland annat hjärtkärlsjukdom, diabetes, cancer, demens och andra psykiska sjukdomar i hög ålder.

Sekulära trender av 70-åringar visade att äldre personer blivit allt friskare sedan 1971. Detta kunde även påvisas med hjälp av undersökningar av kroppssammansättning, vilka blev genomförda i en undergrupp av deltagarna. I detta syfte studerades om olika bioelektriska metoder kunde ersätta en etablerad klinisk metod (DEXA) som är dyr och ej användbar för stora befolkningsstudier (2015). Den longitudinella uppföljningen dokumenterade även hur kroppssammansättningen ändrades med åldern.

Vid varje undersökningstillfälle togs blodprover som blev analyserade antingen genast eller sparade på fryshus. Vi kunde nyligen bekräfta validiteten av mätningar i 40 år gamla serumprover vad som gäller total kolesterol, triglycerider, insulin och vitamin D. Resultaten har använts för att visa att låg vitamin D status 1968 var korrelerad med högre värden av vikt och midja-stuss kvot vid såväl baseline som vid uppföljningarna över tre decennier. Minskningen i längd i högre ålder var dock ej relaterad till vitamin D status 1968.

I ett samarbete mellan KVS och en liknande studie av kvinnor i Danmark kunde vi visa att en ökning av midjeomfånget med 5 cm eller mer över 6 år predicerade både död i hjärtkärlsjukdom samt total mortalitet. Detta samband var starkast hos kvinnor som initialt var normalviktiga, samt hos rökare. Vidare visar preliminära analyser från ett annat projekt där data från KVS används, att en stor höftomkrets var associerat med en lägre risk för höftfraktur, oavsett om höftomkretsen mättes långt innan eller närmare höftfrakturen. Vid högre ålder verkar dock ett högt kroppsmasseindex förklara den skyddande effekten av en stor höft. Data från KVS och H70 ingick även i en studie som undersökte hur prevalensen av en riskallel för Alzheimers sjukdom (ApoE-4) varierar med ålder och födelseland.

En ny kohort bestående av 38-åriga och 50-åriga kvinnor rekryterades under hösten 2016 med syftet att jämföra dessa med tidigare kohorter (1968/69, 1980/81, 1992/93 och 2004/05).

Forskargrupsledare: Lauren Lissner (EPSO), Dominique Hange (Enheten för allmänmedicin) och Cecilia Björkelund (Enheten för allmänmedicin)

Aktiv medverkan i konferenser under 2015-2016:

- Klingberg, S., Mehlig, K., Sundh, V., Heitmann, BL., Lissner, L. A large hip is protective against hip fracture. European Obesity Summit. EOS 2016. Gothenburg, 1-4 June.

Åtta års uppföljning av barn med födoämnesallergi

Bakgrund: Födoämnesallergi hos barn ändras typiskt över tid och många barn utvecklar tolerans. Trots detta verkar många barn inte kunna återgå till obegränsad kost.

Deltagare och metoder: Familjer med barn med födoämnesallergi som deltog i utvecklingen av Food hypersensitivity famiLy ImPact questionnaire (FLIP) (n= 89), kontaktades åtta år senare för uppföljning. Alla familjer administrerades en enkät med bakgrundsinformation, FLIP-enkäten, FLIP-Nutrition's delskala samt the Child Eating Behaviour Questionnaire (CEBQ). Förändring i påverkan på vardagen kommer att bedömas genom paired sample t-test och mixed models. Analysen stratifieras utifrån allergins utveckling, dvs. de som utvecklat tolerans, de som fortfarande har födoämnesallergi eller de som utvecklat nya födoämnesallergier.

Resultat: Rekryteringen är ännu ej avslutad. Så här långt är svarfrekvensen 83 % (n= 74).

Forskargrupsledare: Andrea Mikkelsen

Aktiv medverkan i konferenser under 2015-2016:

- Mehlig, K., Mikkelsen, A., Eiben, G. Associations between blood fatty acids and allergy in a sample of children in Europe (poster-presentation). The 7th Nordic Meeting in Epidemiology and Registry-Based Health Research. NORDICEPI 2015. Oslo, 21-23 September.

Nationella och internationella samarbeten under 2015-2016:

- Representant för EFDA (European Federation of Dietician Associations) i fokusgruppen om GMO-livsmedel och allergi för EFSA (European Food Safety Association)

Samverkan som utvecklar (ett urval av de populärvetenskapliga aktiviteterna under 2015-2016):

- Medförfattare till handboken för kommunal måltidsservice för förskola och skola vid eliminationskost, Astma och allergiförbundet, 2015

Europeiska barns hälsa och hälsoindex för barn

Lennart Köhler, med.dr. och tidigare professor och rektor vid Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap NHV i Göteborg, har sedan nedläggningen av NHV 2015 varit affilierad till EPSO.

Han har lett tre stora projekt om nordiska barns hälsa och välfärd (NordChild) på NHV, 1984, 1996 och 2011, och nu pågår slutanalyser av den utveckling som skett i de fem länderna, samtidigt som försök görs att engagera någon annan nordisk institution att fortsätta med en ny runda.

Med början 2000 har han varit engagerad i och genomfört flera projekt med mål att utveckla och testa hälsoindikatorer och hälsoindex för barn. Huvudman för respektive projekt har varit Rädda Barnen, EU, Socialdepartementet, Sundhedsberedskabet i Grønland, Göteborgs stad, Västra Götalandsregionen och SKL. Ett stort antal nationella och internationella publikationer har presenterats, och nu bearbetas de senaste svenska data för internationell publicering.

Samtidigt arbetar han på en barnhälsovetenskaplig översikt av barns hälsa och välfärd i Europa det senaste århundradet och försöker sja om framtiden.

4.4 Psykisk hälsa, arbetsliv och socialt skyddsnät

4.4.1 Riskbruk/missbruk och psykisk hälsa

WAG

WAG är ett longitudinellt, epidemiologiskt projekt som startade 1986. Under 2015 avslutades den senaste datainsamlingen som sker genom individuella, muntliga intervjuer. Intervjuerna är omfattande och till skillnad mot många andra projekt kring psykiska problem ställer vi psykiatriska, kliniska diagnoser i samband med intervjuerna. Detta innebär en högre validitet och att de sjukdomar och problem vi identifierar har klinisk relevans vilket innebär att problembilden är sådan att insatser från hälso- och sjukvården är relevant. Datainsamlingen startade 2013 och totalt har under tre år 822 kvinnor intervjuats. De intervjuade kvinnorna är mellan 20 och 48 år.

Delprojekt 1: Hög- respektive intensivkonsumtion av alkohol bland unga kvinnor – Blir det skadeverkningar längre fram i livet? En prospektiv och longitudinell studie i WAG-projektet. Arbetet under året har fokuserats på studiedesign, databasen och förberedelse för en ansökan om registerdata.

Delprojekt 2: Psykisk ohälsa hos kvinnor: prevalens och riskfaktormönster över 23 år i en longitudinell populations-studie. Projektet undersöker trender i psykisk ohälsa bland yngre kvinnor över tid samt i olika åldersgrupper. Fyra datainsamlingar har hittills genomförts, den första gjordes 1989, därefter 1995-96, 2000 samt 2014-16.

Huvudsyftet med detta avhandlingsprojekt är att studera prevalens av och riskfaktorer under barn- och vuxenliv för psykisk ohälsa hos kvinnor i olika åldersgrupper med ett livslöppsperspektiv innefattande mer än 23 år. Bland primära riskfaktorer kommer våld i nära relationer att studeras som oberoende variabel. Forskarutbildningskurser och förberedande analyser har varit innehållet i årets arbete.

Forskargrupsledare: Gunnel Hensing

Aktiv medverkan i konferenser under 2015-2016:

- Men's and women's exposure and perpetration of partner violence: an epidemiological study from Sweden. European Conference on domestic Violence i Belfast, Nordirland, 6-9 september 2015. Solveig Lövestad (posterpresentation).

- Alkoholrelaterade problem bland kvinnor i Göteborg – utvecklingen under perioden 1985-2014. Systembolagets forskningskonferens. Stockholm, 7 maj 2015. Gunnel Hensing (Inbjuden talare).

- Alkohol – en genushistoria. Förebygg.nu. Göteborg, 11-12 november 2015. Gunnel Hensing (Inbjuden talare).

- Alkoholrelaterade problem bland kvinnor i Göteborg – utvecklingen 1985 till 2014. Från molekylnivå till samhällsnytta. CERA:s alkoholforskningskonferens. Göteborg, 8 oktober 2015. Jesper Löve (Inbjuden talare).

Nationella och internationella samarbeten under 2015-2016:

- Queen Mary's university of London, UK

- Västra Götalandsregionen
- Andra delar av Göteborgs universitet

4.4.2 Förebyggande av sjukfrånvaro

New ways

New Ways är ett forskningsprogram med syfte att undersöka hur tidig identifiering, behandling och stöd till personer med depression och ångest kan främja deras arbetsförmåga och möjlighet att vara kvar i arbete. Programmet finansieras under sex år av forskningsrådet FORTE. Programmet har tre delområden:

1. Hälsolitteracitet och utveckling av ett beslutsstöd för sjukskrivna
2. Tidig identifiering och hantering i primärvården av personer med vanliga psykiska sjukdomar och risk för att bli sjukskrivna
3. Kunskaps- och kompetensuppbyggnad i arbetslivet för att förbättra kunskapen om vanliga psykiska sjukdomar och minska stigmatisering för anställda med dessa problem

2015 rekryterades tre doktorander och en post doc till programmet. Avhandlingen "Internet-based Treatment of Depression in Primary Care: Effectiveness and Feasibility" blev den första avhandlingen inom New Ways när den försvarades av Marie Kivi vid Psykologiska institutionen under slutet av året. Under året anordnade New Ways två nätverksmöten med PRESA (Swedish network for research on the prevention of sickness absence with common mental disorders) där forskare från Lunds, Linköpings och Göteborgs universitet tillsammans med gästprofessorn Stephen Stansfeld från Queen Mary University of London deltog. Tillsammans arbetade forskarna med en debattartikel, en forskningsansökan och ett manus till en artikel. En grupp ur New Ways gjorde vid sommaren ett studiebesök till Norge för att se exempel på ett projekt där man genom intervention lyckats sänka sjukfrånvaron. I slutet av året anordnade New Ways en konferens där bland andra socialförsäkringsministern Annika Strandhäll deltog. Konferensen med titeln "När är sjukskrivning en lösning? En konferens om att förebygga sjukfrånvaro" besöktes av ungefär 150 deltagare som var forskare och yrkesverksamma inom sjukskrivningsområdet.

2016 stärktes samarbeten med framför allt Västra Götalandsregionen. Psykologen Mikael Elf arbetar genom ett samverkansavtal deltid i ett projekt i delområde 1. PRIMA-projektet som utgår från Institutet för stressmedicin, Västra Götalandsregionen, införlivades i New Ways inom delområde 2. Inom delområde 3 beviljades två nya projekt finansiering av Västra Götalandsregionen. New Ways referensgrupp har också under året utökats med kompetens från statsvetenskap, allmänmedicin och stressmedicin. Under året har arbete med datainsamling pågått i flera av projekten, genom både enkäter och intervjuer. Flera av doktoranderna har gått kurser parallellt som de arbetat med sina projekt. Under slutet av året var flera av forskarna och doktoranderna och presenterade sina projekt på internationella konferenser i såväl Wien som hemma i Göteborg.

Forskargrupsledare: Gunnel Hensing

Aktiv medverkan i konferenser under 2015:

- När är sjukskrivning en lösning? En konferens om att förebygga sjukfrånvaro. Göteborg, 27 november. Monica Bertilsson, Kristina Holmgren, Robin Fornazar, Gunnel Hensing (Värdar och organisatörer).
- På väg mot världsklass. Forskning i primärvården. Västra Götalandsregionen. Göteborg, oktober. Kristina Holmgren (Muntlig presentation).
- A person-centered approach to physical therapy in the treatment of depression. Fysioterapi 2015. Waterfront, Stockholm, oktober. Louise Danielsson (Muntlig presentation).
- Psykisk ohälsa – en stor utmaning med flera lösningar. Försäkringskassan, oktober. Monica Bertilsson (Inbjuden talare).
- Arbetsterapiforum, Nationell konferens. Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter. Göteborg, april. Monica Bertilsson och Kristina Holmgren (Muntlig presentation och workshop).
- Sex and gender aspects related to work/occupational health risks. 7th Congress of the International Society for Gender Medicine. Berlin, 20-21 September 2015. Gunnel Hensing (Muntlig presentation).
- Accumulation of demands – an explanation to women’s higher sickness absence. The 15th International Congress of the International Federation of Psychiatric Epidemiology. Bergen, 7-10 October 2015. Gunnel Hensing (Inbjuden talare).

Aktiv medverkan i konferenser under 2016:

- Psykiska problem i arbetslivet. FORTE Talks, ett arbetsliv för alla. Stockholm, 8-9 mars 2016. Gunnel Hensing (Inbjuden talare).
- Varför är kvinnor mer sjukskrivna än män? Hur kan vi tillsammans minska sjukfrånvaron? Metodicum Rehabdagar. 26 oktober 2016. Kristina Holmgren (inbjuden talare).
- All for health, health for all. 9th European Public Health Conference. Wien, 9-12 november. Kristina Holmgren, Jesper Löve, Paula Nordling, Sara Olsson, Louise Danielsson, Gunnel Hensing (Muntlig presentation och poster).
- EPAGOT 2016. 18th EPA Section Meeting in Epidemiology and Social Psychiatry. Göteborg, 30 november-3 december. Monica Bertilsson, Gunnel Hensing (Värdar och organisatörer samt muntlig presentation).

Nationella och internationella samarbeten under 2015-2016:

- Arbetsförmedlingen
- Bergens universitet, Norge
- European Public Health Association, Internationellt
- Försäkringskassan, Sverige
- International Organization of Physical Therapists in Mental Health, Internationellt
- Lunds universitet, Sverige
- Linköpings universitet, Sverige
- Karolinska institutet, Stockholm, Sverige
- Folkehelseinstituttet, Norge
- Queen Mary’s university of London, UK
- Sveriges kommuner och landsting, Sverige
- Uni Research Helse, Norge
- University of Groningen, Nederländerna
- Västra Götalandsregionen, Sverige
- Andra delar av Göteborgs universitet, Sverige

Samverkan som utvecklar (ett urval av de populärvetenskapliga aktiviteterna under 2015-2016):

Gunnel Hensing har varit en av redaktörerna bakom antologin Återgång i arbete – processer, bedömning, åtgärder som gavs ut 2015. Gunnel deltog också på Bokmässan 2016. Louise Danielsson har på stadsbiblioteket haft öppna föreläsningar för allmänheten. Flera andra forskare har också varit ute på arbetsplatser och föreläst för att öka kunskapen bland anställda inom framför allt Socialstyrelsen, Försäkringskassan och Västra Götalandsregionen men också hos intresseorganisationer såsom Försäkringsmedicinskt forum, Svenska ångestsyndromsällskapet och Metodicum.

Gästforskare:

Stephen Stansfeld, Queen Mary University of London, England

Charlotte Clark, Queen Mary University of London, England

Inger Haukenes, Universitetet i Bergen och Folkehelseinstituttet, Norge

4.5 Från förskrivning till effekt

Samhällsfarmaci är en vetenskaplig disciplin som behandlar läkemedlens roll för individer, populationer och samhälle. Forskargruppen är inriktad mot studier av läkemedelsanvändningen i befolkningen, faktorer som påverkar användningen, hur läkemedel används och i vilken utsträckning, samt effekter av användningen.

Forskningsprojekt 2015-2016:

- "Följsamhet hos diabetiker" med syfte att studera hur strukturella och individfaktorer påverkar följsamhet till behandling med blodfettssänkande och blodtryckssänkande läkemedelsbehandling och hur graden av följsamhet påverkar risken för senare hjärt-kärlsjukdom hos patienter med diabetes.

- Medborgarpanelen: I samarbete med statsvetenskapliga institutionen (LORE) studerar vi erfarenheter av samt attityder till generiskt utbyte och receptfria läkemedel. Under året skickades två manuskript till vetenskapliga tidskrifter; artiklar som rör användning och attityder till receptfria läkemedel. Vi genomförde också en ny datainsamling genom Medborgarpanelen som rör användning och attityder till läkemedel innehållande paracetamol.

- RARE-projektet undersöker uttagsföljsamhet till kontinuerlig läkemedelsbehandling i förhållande till strukturella faktorer. Ett flertal faktorer har undersökts i tidigare artiklar inom projektet, däribland egenavgift, generisk substitution och doseringsfrekvens. I de pågående arbetena har generisk substitution i kombination med antal läkemedel som används studerats liksom följsamhetsmönster hos män respektive kvinnor.

- Psykofarmakaförskrivning i VGR: Inom ramen för projektet undersöks vårdcentralläkarens uppfattning om determinanter för psykofarmakaförskrivning. Vidare kartläggs förekomsten av dessa samt i vilken mån de kan förklara skillnader i psykofarmakaförskrivning. Analyser pågår av enkätdata.

- I projektet DRUG-related Morbidity in Sweden (DRUMS) studerar vi prevalens av läkemedelsrelaterad sjuklighet, i vilken grad den är förebyggbar och kostnader associerade

med läkemedelsrelaterad sjuklighet samt hur olika faktorer påverkar prevalens av läkemedelsrelaterad sjuklighet samt kostnader associerade med läkemedelsrelaterad sjuklighet. Under 2015 publicerades två artiklar inom ramen för projektet.

- Barriärer till läkemedelsbehandling, ett nytt projekt som fick anslag i slutet av 2015. Syftet är att få kunskap om självupplevda barriärer för läkemedelsbehandling bland individer med astma. Kvalitativa intervjuer genomförs på svenska, engelska, persiska eller arabiska, och intervjuguiden baseras på de områden som omfattas av de mänskliga rättigheterna och rätten till hälsa. Projektet är ett samarbete med Angereds närsjukhus, Skidmore college, USA, Skövde högskola, och enheten för arbets- och miljömedicin.

Forskargrupsledare: Tove Hedenrud

Nationella och internationella samarbeten under 2015-2016:

- Västra Götalandsregionen
- Registercentrum i Västra Götaland
- Utrecht University
- Skidmore college, USA
- Skövde högskola
- University of Oslo, Norway
- University of Auckland, New Zealand
- Andra delar av Göteborgs universitet
- Linköpings universitet
- Läkemedelsverket
- Karolinska institutet, Stockholm
- University of KwaZulu-Natal, Durban
- University of Free State, Sydafrika

Aktiv medverkan i konferenser under 2015-2016:

- Presentation av doktorandstudie på årsmötena för Nordic PharmacoEpidemiological Network 2015 (Odense, Danmark) och the Scandinavian Society for the Study of Diabetes 2016 (Reykjavik, Island).
- Medverkan på the International Conference on Pharmacoepidemiology & Therapeutic Risk Management 2016 (Dublin, Irland).

4.6 Jämlikhet i hälsa

4.6.1 Global hälsa

Global hälsa är ett tvärvetenskapligt forskningsområde som fokuserar på den ojämlikhet i hälsa och tillgång till vård som drabbar grupper i befolkningen beroende på sociodemografiska och psykosociala faktorer såsom socialgruppsstillhörighet, kön, ålder, inkomst, arbete och andra levnadsförhållanden. Forskargruppen består av personer inom socialmedicin, infektionsmedicin, folkhälsovetenskap, samhällsvetenskap såsom mänskliga rättigheter, statsvetenskap, och antropologi, ekonomi, vårdvetenskap och beteendevetenskap.

- Under 2015 har gruppen fortsatt sitt samarbete med University of Rwanda, ett SIDA-finansierat projekt, inriktat på traumatiska upplevelser och psykisk ohälsa samt barriärer till vård hos män och kvinnor 20-35 år. Detta är en omfattande epidemiologisk studie med två doktorander registrerade på Institutionen för Medicin. Projektet undersöker dels traumatiska upplevelser under folkmordsperioden 1994, och en annan undersöker pågående partnervåld samt dessas samband med psykisk ohälsa och barriärer till vård. Uppenbara könsskillnader föreligger i utsatthet och hälsoeffekter och folkmordet orsakar psykisk ohälsa hos en yngre population, både män och kvinnor.

- Ett annat omfattande samarbete med University of Rwanda undersöker ”Mödrars hälsa, förebyggande och bemötande under graviditet och förlossning samt behandling av komplikationer” med syfte att bringa ner mödradödligheten och förbättra kvaliteten i förbyggande mödravård och inom förlossningsvården. Detta projekt finansieras av Sida. Hela projektet omfattar fyra doktorander från Rwanda inom folkhälsovetenskap/global hälsa.

Forskning och kontakter sker främst med universitet utanför EU/EES-området. Medel har erhållits från STINT för 2016 och framåt för att utveckla samarbetet med University of Kwa-Zulu Natal i Sydafrika.

Forskargrupsledare: Gunilla Krantz

Nationella och internationella samarbeten under 2015-2016:

- Umeå universitet
- University of Rwanda, School of Public Health
- University of Kwa-Zulu Natal, HEARD, Sydafrika
- Witwatersrand University, Syd-Afrika
- Västra Götalandsregionen
- Andra delar av Göteborgs universitet
- Sida

Samverkan som utvecklar (ett urval av de populärvetenskapliga aktiviteterna under 2015-2016):

- Gruppen ger föreläsningar och kortare kurser vid partneruniversiteten, främst vid University of Rwanda.

Aktiv medverkan i konferenser under 2015-2016:

- Presentation av Rwandaprojekten på Vetenskapsrådet 2015
- Presentation på Sida-konferens i Stockholm 2016
- Flertal presentationer på University of Rwanda och för Sida 2015-2016
- European Public Health Association konferensen i Wien 2016

4.6.2 Migration och hälsa

Enligt UNHCR är antalet människor på flykt i världen större än någonsin, över 60 miljoner. Migration och hälsa är ett ämne som är högaktuellt och där behovet av forskning och efterfrågan av utbildning är närmast outtömligt. Trots det saknas resurser för forskning inom området vid EPSO och de insatser som ändå gjorts under verksamhetsperioden har

finansierats externt, gjorts av gruppens medarbetare på arbetstid hos annan huvudman eller gjorts på fritiden.

Forskningsprojekt

- Barn på flykt i en papperslös situation: Detta är en unik studie där barn mellan 6 och 18 år som lever i en papperslös situation följts under 1 ½ år i avsikt att lyssna till barnens upplevelse av sin situation och vilka vardagsstrategier de utvecklat. Projektet har redovisats i en rapport till huvudfinansiären Allmänna Barnhuset som väckt stor uppmärksamhet och bland annat ledde till en inbjudan till barnministern för att presentera forskningen. Den har också uppmärksammats i media och presenterats vid konferenser och föredrag. Arbetet fortsätter med fördjupade analyser, publikationer och kompletterande arbeten.

- Hälsa och livsvillkor hos papperslösa: Denna VR-finansierade studie är en kvantitativ enkätstudie bland vuxna som lever i papperslöshet i Göteborg, Stockholm och Malmö för att kartlägga självupplevd hälsa, livsvillkor och tillgång till mänskliga rättigheter. Materialinsamlingen avslutades i slutet av 2016.

- Förlossningsutfall hos asylsökande och papperslösa: I samarbete med Jonas Zimmerman, läkarstudent och amanuens, samt Lars Ladfors vid Institutionen för kvinnors och barns hälsa görs en pilotstudie där förlossningsutfall hos papperslösa respektive asylsökande jämförs med folkbokförda.

- Övervikt och fetma hos förskolebarn i Vietnam: I en longitudinell studie undersöks förekomsten av övervikt och fetma hos barn i förskoleålder i två demografiska studieområden i Vietnam, en på landsbygden och en i urban miljö. Arbetet görs i samarbete med Hanoi Medical University av doktorand Loan Minh Do. Halvtidskontroll gjordes i april 2015 och disputation är planerad våren 2017.

Forskargrupsledare: Henry Ascher

Examensarbeten:

I samarbete med Angered's Närsjukhus har följande examensarbeten handletts via gruppen:

1. Ida Håkansson. *Patients' Perspectives of the Work of The Refugee Children's Team in Gothenburg*. Examensarbete på läkarprogrammet. Göteborgs universitet 2015.
2. Louise Hansen. *Health care professionals' perception of Act (2013:407) – the new health care services law for undocumented migrants*. Examensarbete på läkarprogrammet. Göteborgs universitet 2016.
3. Anton Agerdahl. *How health care professionals' deal with undocumented migrants: An evaluation of the application of Act (2013:407)*. Examensarbete på läkarprogrammet. Göteborgs universitet 2016.
4. Mikaela Hällström. *An evaluation of empowerment-based health education for adolescents in Sweden*. Masteruppsats på folkhälsovetarprogrammet. Göteborgs universitet 2016.

Nationella och internationella samarbeten:

- Angered's Närsjukhus: Genom en kombinationstjänst för forskningsgrupsledaren finns ett samarbete kring forskning och utbildning mellan Sahlgrenska akademien, EPSO och Angered's Närsjukhus.

- CAGE, Coming of Age in Exile, är en stor NordForsk-finansierad studie som undersöker och följer utveckling av hälsa, utbildning och arbete hos barn och unga som kommer som migranter till de nordiska länderna i relation till skillnader i policies och metoder. Vi ingår som en partner i projektet.
- SBU: Forskningsgruppsledaren ingår som expert i ett pågående arbete om stödjande insatser för ensamkommande barn.
- VGR: Forskningsgruppsledaren ingår i ett arbete på uppdrag av koncernledningen kring analys av asylsökandes och nyanländas vårdutnyttjande.
- Samarbete med flera forskargrupper kring ansökningar via Horizon 2020.

Aktiv medverkan i konferenser under 2015-16:

Presentationer har gjorts vid Forte Talks 2016 (Keynote lecturer), Barnrättsdagarna 2016, MR-dagarna 2016 och vid flera CAGE-konferenser.

Samverkan som utvecklar (ett urval av de populärvetenskapliga aktiviteterna under 2015-2016):

Ett flertal populärvetenskapliga framställningar har gjorts kring gruppens forskning, exempelvis radioprogram (Vetenskapens Värld P1), TV (Kunskapskanalen), pod-radio (Arena pod), tidningsartiklar (Pedagogiska Magasinet), tidningsreportage etc. Ett stort antal populärvetenskapliga föreläsningar liksom fortbildning för frivilliga och professionella har hållits runt om i landet.

4.6.3 Genus och jämlikhet

Upplevda dilemman i klinisk behandling av mäns sexuella hälsa. Kvalitativa studier bland hälso- och sjukvårdspersonal i Sverige

Projektet syftar till att utforska upplevelser av dilemman bland hälso- och sjukvårdspersonal i kliniska möten med män som söker hälso- och/eller sjukvård avseende sin sexuella hälsa och hur dessa dilemman hanteras. Ett annat syfte är att undersöka föreställningar om män och maskuliniteter hos hälso- och sjukvårdspersonal och hur dessa föreställningar relaterar till dessa dilemman.

Under 2015 har datainsamlingar gjorts i form av fokusgrupper med personal på mottagningar i Västra Götalandsregionen och i Stockholmsläns landsting. Samtliga intervjuer har transkriberats och en artikel har påbörjats.

Forskargruppsledare: Gunnel Hensing

Nationella och internationella samarbeten under 2015-2016:

- Västra Götalandsregionens kunskapscentrum för Jämlik vård

Samverkan som utvecklar (ett urval av de populärvetenskapliga aktiviteterna under 2015-2016):

- Tommy Pherson har publicerat två kapitel på tema genus och sexualitet samt ett antal vinjetter i en antologi.

Kvinnor och mäns hälso- och sjukvårdskonsumtion i Sverige: kön och genusskillnader i en hälsoekonomisk kontext

I projektet studeras skillnader i kvinnor och mäns vårdkonsumtion på olika vårdnivåer och utifrån både utbuds- och efterfrågeperspektiv. Under 2015-16 genomförs en studie som inkluderat samtliga dialyspatienter i Västra Götalandsregionen, för att bättre kunna förstå skillnaderna mellan kvinnor och mäns val av dialysmetod (hemdialys eller dialys på sjukhus). Enkätsvaren ligger även till grund för en kostnadseffektivitets analys av de olika dialysmetoderna.

Forskargrupperledare: Krister Järbrink

Aktiv medverkan i konferenser under 2015-2016:

- Gender differences in Health care consumption in a modern economy: The case of Sweden. Nationella hälsoekonomiska konferensen. Swedish Health Economic Association (SHEA). Stockholm, 2015, 19-20 mars. Ingrid Osika (Inbjuden talare).
- Comprehensive information to dialysis patients increase home-based dialysis. Muntlig presentation på European Public Health konferensen i Wien i november 2016.

Nationella och internationella samarbeten under 2015-2016:

- Västra Götalandsregionens kompetenscentrum för våld i nära relationer

Samverkan som utvecklar (ett urval av de populärvetenskapliga aktiviteterna under 2015-2016):

- Män får dyraste vården – kvinnor får mesta vården. Sida om forskning på intranätet för Västra Götalandsregionens anställda.
- Tvättsäcken. Film om forskningsprojekt på intranätet för Västra Götalandsregionens anställda.
- Föredrag om forskning angående könsskillnader i hälso- och sjukvårdskonsumtion och i läkemedelsförskrivning på forskardagen på Kunskapscentrum för Jämlik vård. Göteborg, 11 maj 2015.
- Genderbudgeting: Forskning om kön- och genusskillnader. (Inbjuden talare) Nätverket för jämställdhetsstrategier i Sverige, SKL, Stockholm 18 oktober 2016.

5. Ekonomi

Finansiär	2015	2016
Fakultetsanslag för utbildning	13 912 000 kr	14 851 000 kr
Fakultetsanslag för forskning	1 870 000 kr	2 087 000 kr
Vetenskapsrådet	2 050 000 kr	1 257 000 kr
Forte	8 441 000 kr	7 978 000 kr
Formas	4 956 000 kr	4 478 000 kr
EU 7 ramprogrammet	4 332 000 kr	0
Övriga	727 000 kr	1 425 000 kr
Summa	36 288 000 kr	32 076 000 kr

6. Publikationer

6.1 2015

Levnadsvanor och sjukdom över livscykeln

Arvidsson L, Bogl LH, Eiben G, Hebestreit A, Nagy P, Tornaritis M, Moreno LA, Siani A, Veidebaum T, De Henauw S, Lissner L; IDEFICS and I.Family consortia.

Fat, sugar and water intakes among families from the IDEFICS intervention and control groups: first observations from I.Family.

Obes Rev. 2015 Dec;16 Suppl 2:127-37. doi: 10.1111/obr.12325.

Arvidsson L, Birkhed D, Hunsberger M, Lanfer A, Lissner L, Mehlig K, Mårild S, Eiben G.

BMI, eating habits and sleep in relation to salivary counts of mutans streptococci in children - the IDEFICS Sweden study.

Public Health Nutr. 2015 Jul 31:1-5. [Epub ahead of print]

Berg C, Strandhagen E, Mehlig K, Subramoney S, Lissner L, Björck L.

Normal weight adiposity in a Swedish population: how well is cardiovascular risk associated with excess body fat captured by BMI?

Obesity Science and Practice, 1: 50–58. doi: 10.1002/osp4.4.

Brann E, Lissner L, Sjöberg A, Chaplin J, Albertsson Wikland K, Leu M, Mehlig K.

Evaluating the predictive ability of childhood BMI classification systems for overweight and obesity at 18 years.

Scand J Public Health. 2015 Dec;43(8):802-9. doi: 10.1177/1403494815596123. Epub 2015 Aug 6.

Börnhorst C, Wijnhoven TM, Kunešová M, Yngve A, Rito AI, Lissner L, Duleva V, Petrauskiene A, Breda J.

WHO European Childhood Obesity Surveillance Initiative: associations between sleep duration, screen time and food consumption frequencies.

BMC Public Health. 2015 Apr 30;15(1):442. [Epub ahead of print]

De Bourdeaudhuij I, Verbestel V, De Henauw S, Maes L, Huybrechts I, Mårild S, Eiben G, Moreno LA, Barba G, Kovács É, Konstabel K, Tornaritis M, Gallois K, Hebestreit A, Pigeot I; IDEFICS consortium.

Behavioural effects of a community-oriented setting-based intervention for prevention of childhood obesity in eight European countries. Main results from the IDEFICS study.

Obes Rev. 2015 Dec;16 Suppl 2:30-40. doi: 10.1111/obr.12347.

De Henauw S, Huybrechts I, De Bourdeaudhuij I, Bammann K, Barba G, Lissner L, Mårild S, Molnar D, Moreno L, Pigeot I, Tornaritis M, Veidebaum T, Verbestel V, Ahrens W, IDEFICS consortium.

Effects of a community-oriented obesity prevention programme on indicators of body fatness in preschool and primary school children. Main results from the

IDEFICS study.

Obesity reviews 2015 Dec;16 Suppl 2:16-29. doi: 10.1111/obr.12346.

de Moraes AC, Carvalho HB, Siani A, Barba G, Veidebaum T, Tornaritis M, Molnar D, Ahrens W, Wirsik N, De Henauw S, Mårild S, Lissner L, Konstabel K, Pitsiladis Y, Moreno LA; IDEFICS consortium.

Incidence of high blood pressure in children - Effects of physical activity and sedentary behaviors: The IDEFICS study: High blood pressure, lifestyle and children.

Int J Cardiol. 2015 Feb 1;180:165-70. doi: 10.1016/j.ijcard.2014.11.175. Epub 2014 Nov 26.

Emerging Risk Factors Collaboration, Di Angelantonio E, Kaptoge S, Wormser D, Willeit P, Butterworth AS, Bansal N, O'Keefe LM, Gao P, Wood AM, Burgess S, Freitag DF, Pennells L, Peters SA, Hart CL, Håheim LL, Gillum RF, Nordestgaard BG, Psaty BM, Yeap BB, Knuiman MW, Nietert PJ, Kauhanen J, Salonen JT, Kuller LH, Simons LA, van der Schouw YT, Barrett-Connor E, Selmer R, Crespo CJ, Rodriguez B, Verschuren WM, Salomaa V, Svårdsudd K, van der Harst P, Björkelund C, Wilhelmsen L, Wallace RB, Brenner H, Amouyel P, Barr EL, Iso H, Onat A, Trevisan M, D'Agostino RB Sr, Cooper C, Kavousi M, Welin L, Roussel R, Hu FB, Sato S, Davidson KW, Howard BV, Leening M, Rosengren A, Dörr M, Deeg DJ, Kiechl S, Stehouwer CD, Nissinen A, Giampaoli S, Donfrancesco C, Kromhout D, Price JF, Peters A, Meade TW, Casiglia E, Lawlor DA, Gallacher J, Nagel D, Franco OH, Assmann G, Dagenais GR, Jukema JW, Sundström J, Woodward M, Brunner EJ, Khaw KT, Wareham NJ, Whitsel EA, Njølstad I, Hedblad B, Wassertheil-Smolter S, Engström G, Rosamond WD, Selvin E, Sattar N, Thompson SG, Danesh J.

Association of Cardiometabolic Multimorbidity With Mortality.

JAMA. 2015 Jul 7;314(1):52-60. doi: 10.1001/jama.2015.7008.

Fernández-Alvira JM, Börnhorst C, Bammann K, Gwozdz W, Krogh V, Hebestreit A, Barba G, Reisch L, Eiben G, Iglesia I, Veidebaum T, Kourides YA, Kovacs E, Huybrechts I, Pigeot I, Moreno LA.

Prospective associations between socio-economic status and dietary patterns in European children: the Identification and Prevention of Dietary- and Lifestyle-induced Health Effects in Children and Infants (IDEFICS) Study.

Br J Nutr. 2015 Jan 7;113(1):1-9. [Epub ahead of print]

González-Gil EM, Santabábara J, Russo P, Ahrens W, Claessens M, Lissner L, Börnhorst C, Krogh V, Iacoviello L, Molnar D, Siani A, Tornaritis M, Veidebaum T, Moreno LA.

Food intake and inflammation in European children: the IDEFICS study.

Eur J Nutr. 2015 Sep 29. [Epub ahead of print]

Grimby G, Börjesson M, Jonsdottir IH, Schnohr P, Thelle DS, Saltin B.

The "Saltin-Grimby Physical Activity Level Scale" and its application to health research.

Scand J Med Sci Sports. 2015 Dec;25 Suppl 4:119-25. doi: 10.1111/sms.12611.

Gustavsson J, Mehlig K, Leander K, Berg C, Tognon G, Strandhagen E, Björck L, Rosengren A, Lissner L, Nyberg F.

FTO gene variation, macronutrient intake and coronary heart disease risk: a gene-diet

interaction analysis.

Eur J Nutr. 2015 Feb 3. [Epub ahead of print]

Gwozdz W, Sousa-Poza A, Reisch LA, Bammann K, Eiben G, Kourides Y, Kovács É, Lauria F, Konstabel K, Santaliestra-Pasias AM, Vyncke K, Pigeot I.

Peer effects on obesity in a sample of European children.

Econ Hum Biol. 2015 Jul;18:139-52. doi: 10.1016/j.ehb.2015.05.002. Epub 2015 May 22.

Herrmann D, Pohlabein H, Gianfagna F, Konstabel K, Lissner L, Mårild S, Molnar D, Moreno LA, Siani A, Sioen I, Veidebaum T, Ahrens W; IDEFICS Consortium.

Association between bone stiffness and nutritional biomarkers combined with weight-bearing exercise, physical activity, and sedentary time in preadolescent children. A case-control study.

Bone. 2015 May 4. pii: S8756-3282(15)00156-8. doi: 10.1016/j.bone.2015.04.043. [Epub ahead of print]

Hunsberger M, McGinnis P, Smith J, Beamer BA, O'Malley J.

Calorie labeling in a rural middle school influences food selection: findings from community-based participatory research.

J Obes. 2015;2015:531690. doi: 10.1155/2015/531690. Epub 2015 Mar 22.

Hunsberger M, Mehlig K, Börnhorst C, Hebestreit A, Moreno L, Veidebaum T, Kourides Y, Siani A, Molnár D, Sioen I, Lissner L.

Dietary carbohydrates and nocturnal sleep in relation to BMI - findings in children from 8 European countries.

Nutrients. 2015 Dec 8;7(12):10223-36. doi: 10.3390/nu7125529.

Hunsberger M, O'Malley J, Block T, Norris JC.

Relative validation of Block Kids Food Screener for dietary assessment in children and adolescents.

Matern Child Nutr. 2015 Apr;11(2):260-70. doi: 10.1111/j.1740-8709.2012.00446.x. Epub 2012 Sep 24.

Kern S, Mehlig K, Kern J, Zetterberg H, Thelle D, Skoog I, Lissner L, Blennow K, Börjesson-Hanson A.

The distribution of apolipoprotein e genotype over the adult lifespan and in relation to country of birth.

Am J Epidemiol. 2015 Feb 1;181(3):214-7. doi: 10.1093/aje/kwu442. Epub 2015 Jan 21.

Klingberg S, Mehlig K, Lanfer A, Björkelund C, Heitmann BL, Lissner L.

Increase in waist circumference over 6 years predicts subsequent cardiovascular disease and total mortality in nordic women.

Obesity (Silver Spring). 2015 Oct;23(10):2123-30. doi: 10.1002/oby.21203. Epub 2015 Sep 4.

Kovács E, Hunsberger M, Reisch L, Gwozdz W, Eiben G, De Bourdeaudhuij I, Russo P, Veidebaum T, Hadjigeorgiou C, Sieri S, Moreno LA, Pigeot I, Ahrens W, Pohlabein H, Molnár D; IDEFICS consortium.

Adherence to combined lifestyle factors and their contribution to obesity in the IDEFICS study.

Ladenvall P, Andersson B, Dellborg M, Hansson PO, Eriksson H, Thelle D, Eriksson P.
Genetic variation at the human connexin 43 locus but not at the connexin 40 locus is associated with left bundle branch block.
Open Heart. 2015 Apr 10;2(1):e000187. doi: 10.1136/openhrt-2014-000187. eCollection 2015.

Larsson I, Lissner L, Samuelson G, Fors H, Lantz H, Näslund I, Carlsson LM, Sjöström L, Bosaeus I.
Body composition through adult life: Swedish reference data on body composition.
Eur J Clin Nutr. 2015 Jul;69(7):837-42. doi: 10.1038/ejcn.2014.268. Epub 2014 Dec 17.

Leu M, Mehlig K, Hunsberger M, Torinsson Naluai Å, Blennow K, Zetterberg H, Björkelund C, Lissner L.
Quality Assessment of 25(OH)D, Insulin, Total Cholesterol, Triglycerides, and Potassium in 40-Year-Old Frozen Serum.
Epidemiology Research International, vol. 2015, Article ID 581206, 8 pages, 2015.
doi:10.1155/2015/581206

Lissner L, De Bourdeaudhuij I, Konstabel K, Mårild S, Mehlig K, Molnár D, Moreno LA, Pigeot I, Siani A, Tornaritis M, Williams G; IDEFICS consortium.
Differential outcome of the IDEFICS intervention in overweight versus non-overweight children: did we achieve 'primary' or 'secondary' prevention?
Obes Rev. 2015 Dec;16 Suppl 2:119-26. doi: 10.1111/obr.12326.

Lissner L, Wijnhoven TMA, Mehlig K, Sjöberg A, Kunesova M, Yngve A, Petrauskiene A, Duleva V, Rito AI, Breda J.
Socioeconomic inequalities in childhood overweight: heterogeneity across five countries in the WHO European Childhood Obesity Surveillance Initiative (COSI-2008)
International Journal of Obesity, in press.

Mannsverk J, Wilsgaard T, Mathiesen EB, Løchen ML, Rasmussen K, Thelle DS, Njølstad I, Hopstock LA, Børnaa KH.
Trends in Modifiable Risk Factors are Associated With Declining Incidence of Hospitalized and Non-Hospitalized Acute Coronary Heart Disease in a Population.
Circulation. 2015 Nov 18. pii: CIRCULATIONAHA.115.016960. [Epub ahead of print]

Mehlig K, Freyer E, Tognon G, Malmros V, Lissner L, Bosaeus I.
Body composition by Dual-energy X-ray spectrometry and Bioelectrical Impedance Spectroscopy in a healthy population at age 75 and 80.
e-SPEN Journal, Volume 10, Issue 1, February 2015, Pages e26–e32

Michels N, De Henauw S, Eiben G, Hadjigeorgiou C, Hense S, Hunsberger M, Konstabel K, Molnár D, Moreno LA, Siani A, De Bourdeaudhuij I, Pigeot I; IDEFICS consortium.
Effect of the IDEFICS multilevel obesity prevention on children's sleep duration.
Obes Rev. 2015 Dec;16 Suppl 2:68-77. doi: 10.1111/obr.12327.

Mikkelsen A, Mehlig K, Borres MP, Oxelmark L, Björkelund C, Lissner L.
Monitoring the impact of cow's milk allergy on children and their families with the FLIP questionnaire - a six-month follow-up study.
Pediatr Allergy Immunol. 2015 May 13. doi: 10.1111/pai.12406. [Epub ahead of print]

Moraes L, Lissner L, Olsson L, Sjöberg A.
Age and time effects on children's lifestyle and overweight in Sweden.
BMC Public Health. 2015 Apr 10;15(1):355. doi: 10.1186/s12889-015-1635-3.

NCD Risk Factor Collaboration (NCD-RisC).
Effects of diabetes definition on global surveillance of diabetes prevalence and diagnosis: a pooled analysis of 96 population-based studies with 331 288 participants.
Lancet Diabetes Endocrinol. 2015 Aug;3(8):624-37. doi: 10.1016/S2213-8587(15)00129-1. Epub 2015 Jun 21.

Nicholls SG, Pohlabeln H, De Bourdeaudhuij I, Chadjigeorgiou C, Gwozdz W, Hebestreit A, Lauria F, Lissner L, Molnár D, Santaliestra-Pasías AM, Veidebaum T, Williams G.
Parents' evaluation of the IDEFICS intervention: an analysis focussing on socio-economic factors, child's weight status and intervention exposure.
Obes Rev. 2015 Dec;16 Suppl 2:103-18. doi: 10.1111/obr.12332.

Priego T, Sánchez J, Picó C, Ahrens W, De Henauw S, Kourides Y, Lissner L, Molnár D, Moreno LA, Russo P, Siani A, Veidebaum T, Palou A; IDEFICS the I.Family consortia.
TAS1R3 and UCN2 transcript levels in blood cells are associated with sugary and fatty food consumption in children.
J Clin Endocrinol Metab. 2015 Sep;100(9):3556-64. doi: 10.1210/JC.2015-1976. Epub 2015 Jul 13.

Thomé S, Lissner L, Hagberg M, Grimby-Ekman A.
Leisure time computer use and overweight development in young adults – a prospective study.
BMC Public Health, 2015 Sep 2;15:839. doi: 10.1186/s12889-015-2131-5.

Verbestel V, De Henauw S, Barba G, Eiben G, Gallois K, Hadjigeorgiou C, Konstabel K, Maes L, Mårild S, Molnár D, Moreno LA, Oja L, Pitsiladis Y, Ahrens W, Pigeot I, De Bourdeaudhuij I; IDEFICS consortium.
Effectiveness of the IDEFICS intervention on objectively measured physical activity and sedentary time in European children.
Obes Rev. 2015 Dec;16 Suppl 2:57-67. doi: 10.1111/obr.12348.

Weimann H, Björk J, Rylander L, Bergman P, Eiben G.
Neighborhood environment and physical activity among young children: A cross-sectional study from Sweden.
Scand J Public Health. 2015 Feb 23. pii: 1403494815570515. [Epub ahead of print]

Wijnhoven T, van Raaij J, Spinelli A, Yngve A, Lissner L, Spiroski I, Sant'Angelo V, Pérez-Farinós N, Martos E, Heinen M, Kunesová M, Rito A, Hovengen R, Starc G, Duleva V, Pudule I, Petrauskiene A, Braeckvelt L, Hassapidou M, Breda J, van 't Veer P.

WHO European Childhood Obesity Surveillance Initiative: impact of type of clothing worn during anthropometric measurements and timing of the survey on weight and body mass index outcome measures in 6-9-year-old children. In press.

Winkvist A, Brantsæter AL, Brandhagen M, Haugen M, Meltzer HM, Lissner L. Maternal Prepregnant Body Mass Index and Gestational Weight Gain Are Associated with Initiation and Duration of Breastfeeding among Norwegian Mothers.

J Nutr. 2015 Jun;145(6):1263-70. doi: 10.3945/jn.114.202507. Epub 2015 Apr 22.

Psykisk hälsa, arbetsliv och socialt skyddsnät

Bertilsson M, Löve J, Ahlborg G, Hensing G.

Health care professionals' experience-based understanding of individuals' capacity to work while depressed and anxious.

Scandinavian Journal of Occupational Therapy, 2015; 12

Bertilsson M, Vaez M, Waern M, Ahlborg G Jr, Hensing G.

A prospective study on self-assessed mental well-being and work capacity as determinants of all-cause sickness absence.

J Occup Rehabil. 2015 Mar;25(1):52-64. doi: 10.1007/s10926-014-9518-5.

Hensing G, Holmgren K, Rohdén H.

Strong support for relocation to other work tasks: A cross-sectional study of attitudes to sickness insurance regulations in Sweden.

Work, 2015;50(4):637-47.

Maeland S, Magnussen L H, Eriksen H R, Werner E L, Helle-Valle A, Hensing G.

Correspondence in stakeholder assessment of health, work capacity and sick leave in workers with comorbid subjective health complaints? A video vignette study.

Journal of Occupational Rehabilitation, 2015; 4(25).

Från förskrivning till effekt

Ekström N, Svensson AM, Miftaraj M, Andersson Sundell K, Cederholm J, Zethelius B, Eliasson B, Gudbjörnsdottir S.

Durability of oral hypoglycemic agents in drug naïve patients with type 2 diabetes: report from the Swedish National Diabetes Register (NDR).

BMJ Open Diabetes Res Care. 2015 Mar 19;3(1):e000059. doi: 10.1136/bmjdr-2014-000059.

Hedna K, Hakkarainen KM, Gyllensten H, Jönsson AK, Andersson Sundell K, Petzold M, Hägg S.

Adherence to Antihypertensive Therapy and Elevated Blood Pressure: Should We Consider the Use of Multiple Medications?
PLoS One. 2015 Sep 11;10(9):e0137451. doi: 10.1371/journal.pone.0137451.

Lesén E, Wiktorsson S, Carlsten A, Waern M, Hedenrud T.
Beliefs about antidepressants among persons aged 70 years and older in treatment after a suicide attempt.
Int Psychogeriatr. 2015 Nov;27(11):1795-803. doi: 10.1017/S1041610215000216.

Rönnerstrand B, Andersson Sundell K.
Trust, reciprocity and collective action to fight antibiotic resistance. An experimental approach.
Soc Sci Med. 2015 Oct;142:249-55. doi: 10.1016/j.socscimed.2015.08.032.

Stålsby Lundborg C, Gyllensten H, Hedna K, Hakkarainen KM, Lesén E, Andersson Sundell K, Gyllensten H, Hedna K, Hakkarainen KM, Lesén E, Sundell KA.
Pharmacoepidemiology at Nordic School of Public Health NHV: Examples from 1999 to 2014.
Scand J Public Health. 2015 Aug;43(16 Suppl):73-80. doi: 10.1177/1403494814568600.

Jämlikhet i hälsa

Ehn S, Agardh A, Holmer H, Krantz G, Hagander L.
Global health education in Swedish medical schools.
Scand J Public Health 2015 Nov;43(7):687-93. doi: 10.1177/1403494815591720.

Hjern, A. & Ascher, H..
Svårt att säkert fastställa ålder hos asylsökande barn. Medicinska metoder håller inte måttet – psykosocial bedömning bör prövas.
Läkartidningen, 2015, 112, 1908-9.

Minh Do, L., Eriksson, B., Tran, T., Petzold, M. & Ascher, H..
Feeding of preschool children in Vietnam: A study of parents' practices and associated factors.
BMC Nutrition, 1, 16, 2015.

Minh Do, L., Tran Khanh, T., Eriksson, B., Petzold, M., Chuc, N. & Ascher, H.
Preschool overweight and obesity in urban and rural Vietnam: differences in prevalence and associated factors.
Glob Health Action, 8, 2015.

Priebe G, Sager M.
Arts and health
i: *Culture and health: a wider horizon* / Ola Sigurdson (ed.). LIR.SKRIFFTER.VARIA:
Göteborg, ISBN: 978-91-88348-63-0

Ranjbar, V., Hjalmarsson, A., Ascher, H. & Ekberg-Jansson, A.
Chronic obstructive pulmonary disease mobile care: a participant-focussed and human rights-

based evaluation.

Health Services Management Research, 1-9, 2015.

Rugema L, Krantz G, Mogren I, Ntaganira J, Persson M.

“A constant struggle to receive mental health care”: health care professionals’ acquired experience of barriers to mental health care services in Rwanda.

BMC Psychiatry (2015) 15:314. DOI 10.1186/s12888-015-0699-z.

Rugema L, Mogren I, Ntaganira J, Krantz G.

Traumatic episodes and mental health effects in young men and women in Rwanda, 17 years after the genocide.

BMJ Open 2015;5:e006778.doi:10.1136/bmjopen-2014-006778.

Umubyeyi A, Mogren I, Ntaganira J, Krantz G.

Help-seeking behaviours, barriers to care and self-efficacy for seeking mental health care: a population-based study in Rwanda.

Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology 2015: 1-12. DOI 10.1007/s00127-015-1130-2.

6.2 2016

Levnadsvanor och sjukdom över livscykeln

Ahrens W, Siani A, Adan R, De Henauw S, Eiben G, Gwozdz W, Hebestreit A, Hunsberger M, Kaprio J, Krogh V, Lissner L, Molnar D, Moreno LA, Page A, Picó C, Reisch LA, Smith RM, Tornaritis M, Veidebaum T, Williams G, Pohlabein H, Pigeot I, on behalf of the I.Family consortium.

Cohort profile: The transition from childhood to adolescence in European children - how I.Family extends the IDEFICS cohort.

Int J Epidemiol. 2016 Dec 31. pii: dyw317. doi: 10.1093/ije/dyw317. [Epub ahead of print]

Albrektsen G, Heuch I, Løchen ML, Thelle DS, Wilsgaard T, Njølstad I, Bønaa KH.

Lifelong Gender Gap in Risk of Incident Myocardial Infarction: The Tromsø Study.

JAMA Intern Med. 2016 Sep 12. doi: 10.1001/jamainternmed.2016.5451. [Epub ahead of print]

Arvidsson L, Birkhed D, Hunsberger M, Lanfer A, Lissner L, Mehlig K, Mårild S, Eiben G.

BMI, eating habits and sleep in relation to salivary counts of mutans streptococci in children - the IDEFICS Sweden study.

Public Health Nutr. 2016 Apr;19(6):1088-92. doi: 10.1017/S1368980015002347. Epub 2015 Jul 31.

Bammann K, Gwozdz W, Pischke C, Eiben G, Fernandez-Alvira JM, De Henauw S, Lissner L, Moreno L, Pitsiladis Y, Reisch L, Veidebaum T, Pigeot I, on behalf of the IDEFICS Consortium.

The impact of familial, behavioural and psychosocial factors on the SES gradient for childhood overweight in Europe. A longitudinal study.

International Journal of Obesity, 2016 Aug 16. doi: 10.1038/ijo.2016.137. [Epub ahead of print]

Brann E, Chaplin JE, Leu Agelii M, Sjöberg A, Niklasson A, Albertsson-Wikland K, Lissner L.

Declining well-being in young Swedes born in 1990 versus 1974.

Journal of Adolescent Health, 2016 Dec 16. pii: S1054-139X(16)30405-0. doi: 10.1016/j.jadohealth.2016.10.009. [Epub ahead of print]

Börnhorst C, Siani A, Russo P, Kourides Y, Sion I, Molnár D, Moreno LA, Rodríguez G, Ben-Shlomo Y, Howe L, Lissner L, Mehlig K, Regber S, Bammann K, Foraita R, Ahrens W, Tilling K.

Early Life Factors and Inter-Country Heterogeneity in BMI Growth Trajectories of European Children: The IDEFICS Study.

PLoS One. 2016 Feb 22;11(2):e0149268. doi: 10.1371/journal.pone.0149268. eCollection 2016.

Börnhorst C, Siani A, Tornaritis M, Molnár D, Lissner L, Regber S, Reisch L, Decker A De, Moreno LA, Ahrens W, Pigeot I, on behalf of the IDEFICS and I.Family consortia.

Potential selection effects when estimating associations between the infancy peak or adiposity rebound and later body mass index in children.

Int J Obes (Lond). 2016 Dec 20. doi: 10.1038/ijo.2016.218. [Epub ahead of print]

González-Gil EM, Santabárbara J, Siani A, Ahrens W, Sioen I, Eiben G, Günther K, Iacoviello L, Molnar D, Risé P, Russo P, Tornaritis M, Veidebaum T, Galli C, Moreno LA.

Whole-blood fatty acids and inflammation in European children: the IDEFICS Study.

Eur J Clin Nutr. 2016 Jan 13. doi: 10.1038/ejcn.2015.219. [Epub ahead of print]

Gustavsson J, Mehlig K, Leander K, Berg C, Tognon G, Strandhagen E, Björck L, Rosengren A, Lissner L, Nyberg F.

FTO gene variation, macronutrient intake and coronary heart disease risk: a gene-diet interaction analysis.

Eur J Nutr. 2016 Feb;55(1):247-55. doi: 10.1007/s00394-015-0842-0. Epub 2015 Feb 3.

Halldin AK, Schaufelberger M, Lernfelt B, Björck L, Rosengren A, Lissner L, Björkelund C.

Obesity in Middle Age Increases Risk of Later Heart Failure in Women - Results from the Prospective Population Study of Women and H70 Studies in Gothenburg, Sweden.

J Card Fail. 2016 Dec 8. pii: S1071-9164(16)31240-4. doi: 10.1016/j.cardfail.2016.12.003. [Epub ahead of print]

Hebestreit A, Barba G, De Henauw S, Eiben G, Hadjigeorgiou C, Kovács É, Krogh V, Moreno LA, Pala V, Veidebaum T, Wolters M, Börnhorst C; IDEFICS Consortium.

Cross-sectional and longitudinal associations between energy intake and BMI z-score in European children.

Int J Behav Nutr Phys Act. 2016 Feb 16;13(1):23. doi: 10.1186/s12966-016-0344-3.

Holmgren A, Niklasson A, Nierop AF, Gelerand L, Aronson AS, Sjöberg A, Lissner L, Albertsson-Wikland K.

Pubertal height gain is inversely related to peak BMI in childhood.

Pediatr Res. 2016 Nov 18. doi: 10.1038/pr.2016.253. [Epub ahead of print]

Huang CY, Reisch LA, Gwozdz W, Molnár D, Konstabel K, Michels N, Tornaritis M, Eiben G, Siani A, Fernández-Alvira JM, Ahrens W, Pigeot I, Lissner L.

Pester power and its consequences: do European children's food purchasing requests relate to diet and weight outcomes?

Public Health Nutr. 2016 Sep;19(13):2393-403. doi: 10.1017/S136898001600135X. Epub 2016 Jun 14.

Hunsberger M, Lehtinen-Jacks S, Mehlig K, Gwozdz W, Russo P, Michels N, Bammann K, Pigeot I, Fernández-Alvira JM, Thumann BF, Molnar D, Veidebaum T, Hadjigeorgiou C, Lissner L.

Bidirectional associations between psychosocial well-being and body mass index in European children: Longitudinal findings from the IDEFICS study.

BMC Public health 2016 Sep 8;16:949. doi: 10.1186/s12889-016-3626-4.

Huseinovic E, Bertz F, Leu Agelii M, Hellebö Johansson E, Winkvist A, Brekke HK.

Effectiveness of a weight loss intervention in postpartum women: results from a randomized controlled trial in primary health care.

Am J Clin Nutr. 2016 Jul 13. pii: ajcn135673. [Epub ahead of print]

Huseinovic E, Winkvist A, Slimani N, Park MK, Freisling H, Boeing H, Buckland G, Schwingshackl L, Weiderpass E, Rostgaard-Hansen AL, Tjønneland A, Affret A, Boutron-Ruault MC, Fagherazzi G, Katzke V, Kühn T, Naska A, Orfanos P, Trichopoulou A, Pala V, Palli D, Ricceri F, Santucci de Magistris M, Tumino R, Engeset D, Engst T, Skeie G, Barricarte A, Bonet CB, Chirilaque MD, Amiano P, Quirós JR, Sánchez MJ, Dias JA, Drake I, Wennberg M, Boer J, Ocké MC, Verschuren W, Lassale C, Perez-Cornago A, Riboli E, Ward H, Forsslund HB.

Meal patterns across ten European countries - results from the European Prospective Investigation into Cancer and Nutrition (EPIC) calibration study.

Public Health Nutr. 2016 May 19:1-12. [Epub ahead of print]

Iguacel I, Fernández-Alvira JM, Bammann K, De Clercq B, Eiben G, Gwozdz W, Molnar D, Pala V, Papoutsou S, Russo P, Veidebaum T, Wolters M, Börnhorst C, Moreno LA.

Associations between social vulnerabilities and dietary patterns in European children: the Identification and prevention of Dietary- and lifestyle-induced health Effects In Children and infantS (IDEFICS) study.

Br J Nutr. 2016 Oct;116(7):1288-1297. Epub 2016 Sep 26.

Klingberg S, Ludvigsson J, Brekke HK.

Introduction of complementary foods in Sweden and impact of maternal education on feeding practices.

Public Health Nutr. 2016 Dec 5:1-9. [Epub ahead of print]

Köhler, Lennart.

Monitoring children's health and well-being by indicators and index: apples and oranges or fruit salad?

Child: care, health and development, 2016;42, 6, 798–808 doi:10.1111/cch.12373, 2016

Lehtinen-Jacks S, Leu M, Hunsberger M, Zetterberg H, Lissner L. Serum 25-hydroxy vitamin D levels in middle-aged women in relationship to adiposity and height trajectories over three decades.

Eur J Clin Nutr. 2016 Jun;70(6):709-14. doi: 10.1038/ejcn.2016.11. Epub 2016 Feb 24.

Lissner L, Wijnhoven TMA, Mehlig K, Sjöberg A, Kunesova M, Yngve A, Petrauskiene A, Duleva V, Rito AI, Breda J.

Socioeconomic inequalities in childhood overweight: heterogeneity across five countries in the WHO European Childhood Obesity Surveillance Initiative (COSI–2008)

International Journal of Obesity, 2016 May;40(5):796-802. doi: 10.1038/ijo.2016.12. Epub 2016 Feb 2.

Löve J, Hensing G, Söderberg M, Torén K, Waern M, Åberg M.

Future marginalisation and mortality in young Swedish men with non-psychotic psychiatric disorders and the resilience effect of cognitive ability: a prospective, population-based study.

BMJ Open. 2016 Aug 10;6(8):e010769. doi: 10.1136/bmjopen-2015-010769.

Mannsverk J, Wilsgaard T, Mathiesen EB, Løchen ML, Rasmussen K, Thelle DS, Njølstad I, Hopstock LA, Bønaa KH.

Trends in Modifiable Risk Factors are Associated With Declining Incidence of Hospitalized and Non-Hospitalized Acute Coronary Heart Disease in a Population.

Circulation. 2016 Jan 5;133(1):74-81. doi: 10.1161/CIRCULATIONAHA.115.016960. Epub 2015 Nov 18.

Mehlig K, Berg C, Björck L, Nyberg F, Olin A-C, Rosengren A, Strandhagen E, Torén K, Thelle D, Lissner L.

Cohort profile: the INTERGENE Study.

International journal of epidemiology, in press.

Mikkelsen A, Galli C, Eiben G, Ahrens W, Iacoviello L, Molnár D, Pala V, Risé P, Rodriguez G, Russo P, Tornaritis M, Veidebaum T, Vyncke K, Wolters M, Mehlig K, on behalf of the IDEFICS consortium.

Blood fatty acid composition in relation to allergy in children aged 2 – 9: results from the European IDEFICS study

Eur J Clin Nutr. 2016 Sep 21. doi: 10.1038/ejcn.2016.158. [Epub ahead of print]

Morseth B, Graff-Iversen S, Jacobsen BK, Jørgensen L, Nyrnes A, Thelle DS, Vestergaard P, Løchen ML.

Physical activity, resting heart rate, and atrial fibrillation: the Tromsø Study.

Eur Heart J. 2016 Mar 10. pii: ehw059. [Epub ahead of print]

Morseth B, Graff-Iversen S, Jacobsen BK, Jørgensen L, Nyrnes A, Thelle DS, Vestergaard P, Løchen ML.

Associations Between Physical Activity and Atrial Fibrillation: Is Resting Heart Rate a Mediator? The Tromsø Study.

Med Sci Sports Exerc. 2016 May;48(5 Suppl 1):223. doi: 10.1249/01.mss.0000485669.50829.f0.

NCD Risk Factor Collaboration (NCD-RisC), Di Cesare M, Bentham J, Stevens GA, Zhou B, Danaei G, Lu Y, Bixby H, Cowan MJ, Riley LM, Hajifathalian K, Fortunato L, Taddei C, Bennett JE, Ikeda N, Khang YH, Kyobutungi C, Laxmaiah A, Li Y, Lin HH, Miranda JJ, Mostafa A, Turley ML, Paciorek CJ, Gunter M, Ezzati M.

Trends in adult body-mass index in 200 countries from 1975 to 2014: a pooled analysis of 1698 population-based measurement studies with 19.2 million participants.

Lancet. 2016 Apr 2;387(10026):1377-96. doi: 10.1016/S0140-6736(16)30054-X.

NCD Risk Factor Collaboration (NCD-RisC).

Worldwide trends in diabetes since 1980: a pooled analysis of 751 population-based studies with 4.4 million participants.

Lancet. 2016 Apr 9;387(10027):1513-30. doi: 10.1016/S0140-6736(16)00618-8. Epub 2016 Apr 6.

NCD Risk Factor Collaboration (NCD-RisC).

Worldwide trends in blood pressure from 1975 to 2015: a pooled analysis of 1479 population-based measurement studies with 19.1 million participants.

Lancet. 2016 Nov 15. pii: S0140-6736(16)31919-5. doi: 10.1016/S0140-6736(16)31919-5. [Epub ahead of print]

Nilsen B, Yngve A, Sjöberg A, Moraesus L, Lissner L, Werner B.

Using different growth references to measure thinness and overweight among Swedish primary school children showed considerable variations.

Acta Paediatrica. 2016 Mar 14. doi: 10.1111/apa.13400. [Epub ahead of print].

Njølstad I, Mathiesen EB, Schirmer H, Thelle DS.

The Tromsø Study 1974-2016: forty years of cardiovascular research.

Scand Cardiovasc J. 2016 Sep 21:1-16. [Epub ahead of print]

Otterstad JE, Munkhaugen J, Ruddox VB, Haffner J, Thelle DS.

Is the evidence base for post-myocardial infarction beta-blockers outdated?

[Article in English, Norwegian]

Tidsskr Nor Laegeforen. 2016 Apr 19;136(7):624-627. eCollection 2016.

Rutter H, Bes-Rastrollo M, De Henauw S, Lahti M, Lehtinen-Jacks S, Müllerová D, Rasmussen F, Rissanen A, Visscher TLS, Lissner L for the EASO Prevention and Public Health Task Force.

Balancing upstream and downstream measures to tackle the obesity epidemic: a position statement from the European Association for the Study of Obesity (EASO).

Obesity facts, in press.

Svensson Å, Magnusson M, Larsson C.

Overcoming Barriers: Adolescents' Experiences Using a Mobile Phone Dietary Assessment

App.

JMIR Mhealth Uhealth. 2016 Jul 29;4(3):e92. doi: 10.2196/mhealth.5700.

Tubic B, Magnusson P, Mårild S, Leu M, Schwetz V, Sioen I, Herrmann D, Obermayer-Pietsch B, Lissner L, Swolin-Eide D; IDEFICS consortium.

Different osteocalcin forms, markers of metabolic syndrome and anthropometric measures in children within the IDEFICS cohort.

Bone. 2016 Jan 6;84:230-236. doi: 10.1016/j.bone.2016.01.008. [Epub ahead of print]

Wijnhoven T, van Raaij J, Spinelli A, Yngve A, Lissner L, Spiroski I, Sant'Angelo V, Pérez-Farinós N, Martos E, Heinen M, Kunesová M, Rito A, Hovengen R, Starc G, Duleva V, Pudule I, Petrauskiene A, Braeckvelt L, Hassapidou M, Breda J, van 't Veer P.

WHO European Childhood Obesity Surveillance Initiative: impact of type of clothing worn during anthropometric measurements and timing of the survey on weight and body mass index outcome measures in 6-9-year-old children.

Epidemiology Research International, Volume 2016 (2016), Article ID 5130317, 16 pages.
<http://dx.doi.org/10.1155/2016/5130317>

Wolters M, Börnhorst C, Schwarz H, Risé P, Galli C, Moreno LA, Pala V, Russo P, Veidebaum T, Tornaritis M, Fraterman A, de Henauw S, Eiben G, Lissner L, Molnár D, Ahrens W.

Association of desaturase activity and C-reactive protein in European children.

Pediatr Res. 2016 Oct 19. doi: 10.1038/pr.2016.186. [Epub ahead of print]

Yang Y, Tullberg M, Mehlig K, Rosengren A, Torén K, Zetterberg H, Wikkelso C.

The APOE Genotype in Idiopathic Normal Pressure Hydrocephalus.

PLoS One. 2016 Jul 21;11(7):e0158985. doi: 10.1371/journal.pone.0158985. eCollection 2016.

Zaqout M, Michels N, Ahrens W, Börnhorst C, Molnár D, Moreno LA, Eiben G, Siani A, Papoutsou S, Veidebaum T, De Henauw S; IDEFICS consortium.

Associations between exclusive breastfeeding and physical fitness during childhood.

Eur J Nutr. 2016 Oct 22. [Epub ahead of print]

Zaqout M, Michels N, Bammann K, Ahrens W, Sprengeler O, Molnar D, Hadjigeorgiou C, Eiben G, Konstabel K, Russo P, Jimenez D, Moreno LA, De Henauw S.

Influence of physical fitness on cardio-metabolic risk factors in European children.

Int J Obes (Lond). 2016 Feb 9. doi: 10.1038/ijo.2016.22. [Epub ahead of print]

Zaqout M, Vyncke K, Moreno LA, De Miguel-Etayo P, Lauria F, Molnar D, Lissner L, Hunsberger M, Veidebaum T, Tornaritis M, Reisch LA, Bammann K, Sprengeler O, Ahrens W, Michels N.

Determinant factors of physical fitness in European children.

Int J Public Health. 2016 Jun;61(5):573-82. doi: 10.1007/s00038-016-0811-2. Epub 2016 Apr 4.

Psykisk hälsa, arbetsliv och socialt skyddsnät

Holmgren K, Sandheimer C, Mårdby A-C, Larsson M E H, Bültmann U, Hange D, Hensing G.

Early identification in primary health care of people at risk for sick leave due to work-related stress – study protocol of a randomized controlled trial (RCT).

BMC Public Health. 2016 25;16(1):1193

Knapstad M, Löve J, Holmgren K, Hensing G, Øverland S.

Registry-based analysis of participator representativeness: a source of concern for sickness absence research?

BMJ Open, 2016, Vol 6 (10)

Löve J, Hensing G, Söderberg M, Toren K, Waern M, Åberg M.

Future marginalisation and mortality in young Swedish men with non-psychotic psychiatric disorders and the resilience effect of cognitive ability: a prospective, population-based study.

BMJ Open, 2016, Vol 6 (8)

Från förskrivning till effekt

Andersson Sundell K, Jönsson AK.

Beliefs about medicines are strongly associated with medicine-use patterns among the general population.

Int J Clin Pract. 2016 Mar;70(3):277-85. doi: 10.1111/ijcp.12781.

Håkonsen H, Sundell KA, Martinsson J, Hedenrud T.

Consumer preferences for over-the-counter drug retailers in the reregulated Swedish pharmacy market.

Health Policy. 2016 Mar;120(3):327-33. doi: 10.1016/j.healthpol.2016.01.016.

Natanaelsson J, Hakkarainen KM, Hägg S, Andersson Sundell K, Petzold M, Rehnberg C, Jönsson AK, Gyllensten H.

Direct and indirect costs for adverse drug events identified in medical records across care levels, and their distribution among payers.

Res Social Adm Pharm. 2016 Nov 19. pii: S1551-7411(16)30237-6. doi: 10.1016/j.sapharm.2016.11.008. [Epub ahead of print]

Jämlikhet i hälsa

Ascher, H..

Se till mig som ny i landet är.

Pedagogiska Magasinet, 58-63, 2016.

Ascher, H..

Focus on migration and health in the master course in public health. Developmental work. Göteborg: Section for Epidemiology and Social Medicine (EPSO), Sahlgrenska Academy, 2016.

Ascher, H.

"Mångkulturell vård" på läkarprogrammet – Ett pilotprojekt. Slutrapport. Göteborg: Sahlgrenska Akademin och Angereds Närsjukhus, 2016.

Ascher, H. & Wahlström Smith, Å.

"Bli inte hopplösa". En studie om vardagsstrategier hos barn på flykt i en papperslös situation. In: Barnhuset, S. A. (ed.). Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset, 2016.

Hallström, M., Ranjbar, V. & Ascher, H.

Adolescent health care in a multi-cultural area: a qualitative study from adolescents' perspective. *International Journal of Adolescence and Youth*, 2016.

Köhler M, Rosvall M, Emmelin M.

"All is well": professionals' documentation of social determinants of health in Swedish Child Health Services health records concerning maltreated children - a mixed method approach. *BMC Pediatr.* 2016 Aug 15;16(1):127. doi: 10.1186/s12887-016-0646-2

Minh Do, L., Larsson, V., Tran Khanh, T., Nguyen Than, H., Eriksson, B. & Ascher, H. Vietnamese mother's conceptions of childhood overweight: findings from a qualitative study. *Global Health Action*, 9, 2016.

Nybergh L, Enander V, Krantz G.

Theoretical considerations on men's experiences of intimate partner violence: an interview-based study. *Journal of Family Violence* 2016 (Feb) 31 (2):191-202. DOI 10.1007/s10896-015-9785-8.

Osika Friberg I, Krantz G, Määttä S, Järbrink K.

Sex differences in health care consumption in Sweden: A register-based cross-sectional study. *Scand J Public Health.* 2016 May;44(3):264-73. doi: 10.1177/1403494815618843. Epub 2015 Dec 8.

Priebe, G.

Socialt hållbar forskning för jämlik hälsa. Evidens och praktiska råd för samhällsbaserad Aktionsforskning - en litteraturöversikt. Rapport Avdelning folkhälsa. Västra Götalandsregionen 2016

Priebe G, Strang S.

Micro Level Impact of the Right to Health - a qualitative Study of Patients Perceptions *Diversity and Equality in Health and Care* (2016) 13(5): 319-325

Ranjbar, V., Ascher, H. & Hansen, L..

Slutrapport: Lag (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd. In: NÄRSJUKHUS, V. G. A. (ed.). Angered: Angereds Närsjukhus, 2016.

Schierenbeck I, Johansson P, Andersson LM, Krantz G, Ntaganira J.

Collaboration or renunciation? The role of traditional medicine in mental health care in Rwanda and Eastern Cape Province, South Africa.

Global Public Health 2016. DOI: 10.1080/17441692.2016.1239269.
<http://dx.doi.org/10.1080/17441692.2016.1239269>

Semasaka J-P, Krantz G, Nzayirambaho M, Munyanshongore C, Edvardsson K, Mogren I.

Self-reported pregnancy related Health problems and self-rated health status in Rwandan women postpartum: a population-based cross-sectional study.

BMC Pregnancy and Childbirth 2016; 16:340. DOI 10.1186/s12884-016-1138-y

Seyed Alikhani, V. & Ascher, H..

Överbrygga klyftan. En modell för samverkan kring forskning, utbildning och utveckling för jämlik hälsa. Göteborg: Göteborgs Universitet och Angereds Närsjukhus, 2016.

Umubyeyi A, Persson M, Mogren I, Krantz G.

Gender Inequality Prevents Abused Women from Seeking Care Despite Protection Given in Gender-Based Violence legislation: A Qualitative Study from Rwanda.

PLoS ONE 2016. 11(5): e0154540. doi:10.1371/journal.pone.0154540.